

Το
Αρχ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

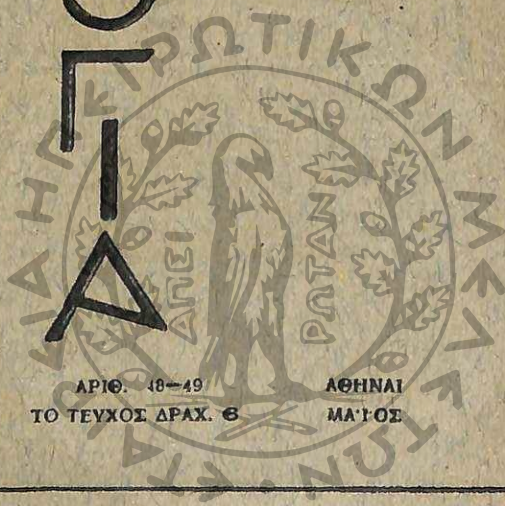
ΙΟΝΙΟΣ

ΔΙΟΛΟΓΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΕΤΟΣ Ε'-1931

ΑΡΙΘ. 48-49
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 6

ΑΘΗΝΑΙ
ΜΑΪΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ "ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,"

Έτησία Δραχ. 50
Έξάμηνος 25
Έτησία εξωτερικού δολλάρια 2

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ : ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

Έμβάσματα, συνεργασία και
ὅ, τι ἄλλο σχετικό μετ' τὸ περιο-
δικὸ στέλλονται προσωρινῶς στὴ
διεύθυνση :

Μαρ. Μινώτου, Ξενοδοχείον
Σπλέντιτ — Ἀθήναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ένας Ζακυνθινὸς σατυρικός Δημ. Μάργαρη
Ένα ξύπνημα (διήγημα) Ἀγγ. Σημηριώτης

Ποιήματα

Έωσφόρου Ἀγγελοῦ Σικελιανοῦ
Σιγαλιὰ τῆς θάλασσης (Goethe) (μετάφρ.) Μ. Τσιριμώκου
Πριμαβέρα Αἰμιλίας Στ. Δάφνης
Στὸν πατέρα μου † Δημ. Φραγκοπούλου
Εἰδωλο σάρκινο Ρίτας Μπούμη
Ὁ ποιητὴς (Schiller) (μετάφρ.) Θ. Βορέα
Ραμπιντρανάθ Ταγὸρ Ἀν. Σκιαδαρέση
Ἡ πρωτομαγιά ἐν Λευκάδι † Νικ. Σταματέλου
Ἡ Φυγή (δράμα) Ἀλ. Βεινόγλου
Ἱστορικὲς σελίδες Ζακύνθου Κώστα Καίροφύλα

Πνευματικὴ ζωή.—Διάφορα.— Ἡ Ἰταλικὴ Ἑβδομάς τοῦ Ζαππείου
(Σαρ. Μινώτου).—Ἡ νέα πνευματικὴ Ἰταλία.—Συνέντευξη μετ' τὸν κ.
Τσαρλαντίνι (Μαριέττας Μινώτου).—Ὁ ποιητὴς Πᾶνος Ταγκόπουλος
(Ρήγα Γκόλφη).—**Βιβλιοκρισία.**—«Κ' οἱ ἱστορίες αὐτὲς τέλειωσ' ἔτσι . . .» Ντόλη Νίτσα (Μ. Βάλσα).—**Νέες ἐκδόσεις.**—**Περιοδικὰ**
κ' ἐφημερίδες.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ

Ἡ ἀπάντηση τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου στὴ Grande Revue γιὰ τὸν
Populisme.—Εἰρήνης Δενδρινού : Γεώργ. Καλοσογῆρος.—Γιάννη Βλα-
χογιάννη : Κλέφταροι.—Λ. Ζώη : Οἱ Καλλέργαι ἐν Ζακύνθῳ.—Ντόλη
Νίτσα : Δώδεκα νύχτες.—Βιβλιοκρισίαι ἀπὸ τὸν Τέλλο Ἀργα.—Ἰό-
νιος Βιβλιογραφία τοῦ Δ. Παπαγιαννοπούλου.—Ῥωαίότατα ποιήματα.

Παρακαλοῦμε θερμὰ τοὺς καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν τοὺς νὰ
μᾶς τὴν στείλουν τὸ ταχύτερο. Οἱ Ἀθηναῖοι μποροῦν γιὰ εὐκολίαν τοὺς
νὰ τὴν ἀφήσουν στὸ ξενοδ. Splendid. Κάνουμε γνωστὸ πὺς σὲ κανένα
ἀπολύτως δὲν στέλνεται ἡ «Ἰονίος Ἀνθολογία» δωρεάν, συνεπὺς ὅσοι
δὲν θέλουν νὰ παραμείνουν συνδρομητὲς ἔχουν τὴν ὑποχρέωση νὰ
τὸ δηλώσουν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν καὶ τὰ φύλλα πὺς ἔλαβαν. Μετ'
ὅλα τὰ τρομερὰ ἔξοδα τῆς νέας ἐμφάνισης διατηρήθηκεν ἡ συν-
δρομὴ τῆς στὶς 50 δραχ. ἑτησίως μετ' τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅσοι τὴν ἀγαποῦν
θὰ τὴν ὑποστηρίξουν μετ' τὰ σωστά των καὶ θὰ γράψουν καὶ ἄλλους
συνδρομητὲς. Σὲ κείνους πὺς ἀνανεώνουν ἀμέσως τὴν συνδρομὴ τοὺς
θὰ στέλλονται πάντα ὡς δῶρον ἓνα ὥραϊο βιβλίον, τὸ πασίγνωστο εἰκο-
νογραφημένον λεύκωμα τῆς Ζακύνθου, ἡ ἑκείνου τοῦ Μαρκοῦ.

ΕΝΑΣ ΖΑΚΥΘΙΝΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΝΤΟΥΝΗΣ

Παράλληλα μετ' τὴν ἀνάπτυξιν πὺς εἶχεν ἡ λυρική καὶ ἐπική
ποίησις στὴν Ἑπτανήσον, τὸ δέκατον ἑνὰτο μάλιστα αἰῶνα, καλλιερ-
γήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἑπτανήσιους ἀρκετὰ καλὰ καὶ ἡ σατυρική. Τὸ
κλίμα καὶ ἡ βενετσιάνικη παράδοσις ἔχουν σ' αὐτὸ ἀρκετὸ μέρος,
ἀλλὰ μὴ λησμονᾶμε πὺς ἡ σάτυρα εἶναι ἓνα εἶδος τοῦ λυρισμοῦ, τὸ
κατώτερον, βέβαιον, γιὰτὶ εἶναι πὺς κοντὰ στὸν πεζὸ λόγον καὶ συν-
δέεται πὺς στενὰ μετ' τὰ πράγματα τῆς κοινῆς ζωῆς. Ὁ πραγματικὸς
λυρικός δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι καὶ σατυρικός καὶ τ' ἀντίθετον,
γιὰτὶ μέσα σ' ὅλα τ' ἀνθρώπινα πράγματα ὑπάρχουν πάντοτε τὰ
δύο συναισθήματα πὺς παλεύουν καὶ κυριαρχοῦν στὸν κόσμον : ὁ ἐν-
θουσιασμός καὶ ἡ εἰρωνεία. Ὅταν ὁ ποιητὴς εἶναι μεγάλος, μπορεῖ
νὰ εἶναι ὅμοιον ἐπικός, ἐρωτικός, σατυρικός. Ὅταν ὅμως στὴν ψυχὴ
τοῦ ἐπικρατήσῃ μονάχα τὸ ἓνα συναίσθημα, θὰ ἐκδηλωθῇ μονομε-
ρής. Τὴν ἀπόδειξιν αὐτὴ μᾶς τὴ δίνει—γιὰ νὰ περιορισθῶμε στὸν
δύο Ἑπτανήσιους—ὁ Σολωμός ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην
ὁ Λασκαράτος. Ἐπικός, λυρικός καὶ σατυρικός μαζί ὁ πρῶτος,
σατυρικός μονάχα ὁ δεύτερος.

Στὴ Ζάκυνθον, ὅπου ἀνθίσει πραγματικά, τὸν περασμένον αἰῶ-
να, ἡ καθαρὴ λυρική ποίησις, ἡ σάτυρα, καὶ μάλιστα ἡ ἔμμε-
τρον, ἀντιπροσωπεύτηκε μετ' ὅχι λίγους ποιητὲς, καὶ ξέχωρα ἀπὸ τὸ
μεγάλον ψάλτη τῆς, ὡς σατυρικοὶ ἔγιναν γνωστοὶ ὁ Κοντιούνης, ὁ
Σαβόγας, ὁ Γουζέλης, ὁ Αὐξέντης, ὁ Κατήφορος, ὁ Γεώργ. Ρώμας,

ὁ Διον. Γρυπάρης, ὁ Πελεκάσης, ὁ Ἀγγελος Καντουνῆς καὶ ἄλλοι, λιγώτερο γνωστοί.

Τὸ νὰ πραγματευθῇ κανεὶς γενικὰ γιὰ τὴ Ζακυνθινὴ σάτυρα καὶ γιὰ ὅλους αὐτοὺς, πὺν ἐξῶρα ἀπὸ τὸν τελευταῖο, καὶ τὸν μεταγενέστερό του τὸν Γιάννη Κολώνια, τὰ ἔργα τῶν ἄλλων ἢ δημοσιεύθηκαν σκόρπια σ' ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἢ ἔμειναν μόνο χειρόγραφα καὶ χάθηκαν, χρειάζονται καὶ ἔρευνες μεγάλες καὶ τόπος ἀρκετός. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ λοιπὸν γράφεται μόνο γιὰ τὸν Ἀγγελο Καντουνῆ, τὸ πὺν σπινθηροβόλο σατυρικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ πὺν ἀντιπροσωπευτικὸ τύπο τοῦ ζακυνθινοῦ σατυρικοῦ. Γεννήθηκε στὴ Ζάκυνθο τὸ 1847 καὶ πέθανε τὸ 1890. Στὴν ἱστορία τῆς πατρίδας του ἡ οἰκογένειά του πῆρε ἐπιφανῆ θέσι καὶ γιὰ τὴν καταγωγή της καὶ γιὰ τὰ πλούτη της. Ἀπὸ πρόγονοί του διέπρεψαν στὸν 18ο αἰῶνα, ὁ Ἰωάννης Καντουνῆς ἱατρός, ποιητὴς καὶ μεταφραστὴς τοῦ Μεταστασίου, καὶ ὁ Νικόλαος Καντουνῆς, ἄριστος ζωγράφος πὺν ἡ τέχνη του ἔχει στολίσει τίς ἐκκλησίες τοῦ τόπου του. Ἡ μόρφωσή του δὲν ἦταν τυχαία. Οἱ καλύτεροι δάσκαλοι τῆς ἐποχῆς του, ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἱστορικὸς Ν. Κατράμης καὶ ὁ Ἄνδρ. Κουντούρης τοῦ ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ὁ δὲ σοφὸς καθηγητὴς Ἰγνάτιος Μαρτζώκης τὴ φιλοσοφία καὶ τὴν ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ λογοτεχνία. Τὰ φυσικὰ καὶ ψυχικὰ του προτερήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ δάσκαλοί του εἶχαν τοὺς καλύτερους ἐπαίνους—μυαλὸ ἔξυπνο καὶ δροσερό, φαντασία ζωηρή, μνήμη μεγάλη, φύση σατυρική, προετοιμαζαν στὸν Καντουνῆ ἕνα λαμπρὸ μέλλον. Ἀλλὰ ἡ ἐποχὴ πὺν ἔζησε ἂν σιάνθηκεν εὐνοϊκὴ γιὰ τὸ πνεῦμα του, γιὰ τὸ ἔδωκε τίς ἀφορμὰς νὰ σπινθηροβολήσῃ ἡ σάτυρά του, σιάνθηκε ὅμως κακὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸν ὑπερήφανο καὶ ἠθικό.

Ἡ χρονικὴ περίοδος πὺν ἔζησεν ὁ Καντουνῆς σηματοδεύεται μὲ τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ ἀνακάτωμα πὺν προηγήθηκε καὶ ἀκολούθησε τὴν Ἑνωσὴ τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν ἄλλη ἐλευθεροῦ Ἑλλάδα. Οἱ πατριωτικοὶ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, πὺν ἀπὸ τὸ 1848 πῆραν τὴν μεγαλύτερή τους ἔντασιν, ξετυλίχθηκαν μετὰ τὴν ἔνωσιν στὴν πὺν ἀχαλίνωτη καὶ δημοκρατικὴ λαοκρατία. Εἶναι ἡ χειρότερη ἐποχὴ πὺν πέρασεν ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποψή. Τὸ ξέσπασμα πὺν ἔδωκεν ἡ ἐλευθερία, ἡ πολιτικὴ δημοκρατία τὸ μεταχειρίστηκε γιὰ νὰ τραβήξῃ τὴ λαϊκὴ δύναμιν μαζί της, καὶ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς ὡς τότε πανίσχυρους εὐγενεῖς. Ἀλλὰ οἱ ἀνώτεροι πολιτικοὶ ἀγῶνες, πὺν τώρα θὰ εἶχαν τὴν ἐλευθερίαν ν' ἀναπτυχθοῦν, ξέπεσαν στὸ φανλότερο κομματικὸ ἀνταγωνισμό. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, πὺν πῆραν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σιὰ χέρια τοὺς τὸ λαό, ὅλη τὴ δύναμή τους τὴ μεταχειρίστηκαν, μὲ τὸν ταπεινότερο ἀτομικὸ ὑπολογισμό γιὰ νὰ θρέψουν τὰ πὺν χυδαῖα καὶ

πὺν κακοῦργα ἐνστικά του. Σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ, πὺν τὰ κεφάλια τῶν κάπως ἀνώτερων Ζακυνθινῶν, πὺν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ κατακρίνουν τίς πράξεις τοῦ νέου δεσποτισμοῦ, δέχονταν μὲ κλῆρο κάθε βράδυ τίς ματσουκιὰς τῶν μπράβων τῆς φαντριάς καὶ οἱ τολμηροὶ δημοσιογράφοι ξαπλώνονταν νεκροὶ ἀπὸ τὸ πιστόλι τῶν δολοφόνων τοῦ κόμματος, στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ Καντουνῆς σιάνθηκεν ἀκλόνητος στὴν ἠθικὴ πίστιν του, σις κοινωνικὰς ἀρχὰς του καὶ πολέμησε μὲ τὴ σάτυρά του τὴ πολιτικοκοινωνικὴ σαπίλα. Κομματικὰ καὶ ἀτομικὰ συμφέροντα, δημοκρατία, κοινωνικὴ ἀναρχία, ξεπεσμοὶ χαρακτήρων, δουλοφροσύνη, καταχρήσεις, ὅλα ὅσα τότες εἶχαν ἀναπτυχθῇ καὶ πὺν τοὺς καρπούς τοὺς γούτηκε πικρὰ καὶ ὁ μεγάλος σατυρικός τῆς Κεφαλονιάς, ὅταν ἀπὸ κεῖ κατατρεγμένος κατὰφυγε σιὰ Ζάκυνθο, ὁ Καντουνῆς τὰ χτύπησε μὲ τὴ λεπτὴ σάτυρά του πὺν γεμάτη σαρκασμὸ καὶ εὐθυμία δάγκανε χωρὶς νὰ ἐξαγριώνει πάθη. Ὁ ὀρισμὸς πὺν ἔδωκεν ὁ Λασκαράτος στοὺς «Χαρακτήρες» του πὺν «ὁ σατυρικός ποιητὴς εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ δημοκόπου», στὸν Ἀγγελο Καντουνῆ βρίσκει τὴν μεγαλύτερη δικαίωσή του.

Γιὰ νὰ σταθῇ ὅμως ὁ σατυρικός σ' ἀνώτερο ἐπίπεδο χρειάζεται κάποια ψυχραὶμὴ ἀντιμετώπιση τῶν γεγονότων καὶ ἡμερότητα ψυχῆς. Ἀλλοιώτικα φθάνει σιὰ χυδαία προσωπικὴ ἐπίθεση. Παράδειγμα γι' αὐτὴ τὴ διάκριση φέρουμε τὸν Καντουνῆ ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ τὸν Κουντούζην ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ὁ Κουντούζης, —περισσότερο γνωστὸς ὡς ἱερωμένος καὶ ζωγράφος— ἔζησε σιὰ ξενύχισμα τῆς βενετσιάνικης κατοχῆς καὶ ἔγραψε σάτυρες σὲ στίχους κακοὺς καὶ ἐλευθεροστόμους τόσο, πὺν δὲν μπόρεσαν οἱ περισσότερες νὰ δημοσιευθοῦν. Ὁ Καντουνῆς ἔζησε στὴν πρώτη περίοδο τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ σάτυρά του —πεζὴ καὶ ἔμμετρον— ξεσκέπαζε τὴν κοινωνικὴ σαπίλα πὺν ἔφερε τώρα μιὰ παρεξηγημένη καὶ ἀχαλίνωτη ἐλευθερία. Κακὸς καὶ φαρμακερὸς ὁ πρῶτος, δὲ μαστίγωνε μονάχα γενικὰ ἐλαττώματα τῆς κοινωνίας, οὔτε πείραζε μὲ τὴν ἀκακὴ πρόθεσιν τοῦ ἀθώου γέλοιου, ἀλλὰ ἔχυνε τὸ δηλητήριό του σὲ οἰκογένειες, σὲ ζωντανούς καὶ σὲ πεθαμένους. Ἡ σάτυρά του ἄφινε τὰ ἔχνη της σὰν πυρρῶμένο αἶμα. Ἀπεναντίας ὁ Καντουνῆς καυτηρίαζε καὶ αὐτὸς κάθε κοινωνικὴ πληγὴ, ἀλλὰ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τὴν γιατρέψῃ, σατύριζε πρόσωπα ἀλλὰ μὲ τέτοιον τρόπο πὺν καὶ αὐτὸς ὁ σατυρισμένος νὰ γελῇ. Ὁ Κουντούζης μισοῦσε τὰ ἐλαττώματα ἀλλὰ μισοῦσε καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ πάθος του ἐναντίον τῆς κοινωνίας καὶ τῶν συμπολιτῶν του ἦταν τέτοιο, πὺν δὲν τοῦ εἶχε ἀφήσει ἄλλη ἀγάπη σιὰν ψυχὴν του παρὰ μόνο γιὰ τὴ γάτα του. Ὁ Καντουνῆς ἦταν ἄκακος, ἡ σάτυρά του χτυποῦσε κοινωνικὰ ἐλαττώματα, ἢ ἀνθρώπινες κακίαι μὲ τὸ μόνο

σκοπὸ νὰ σώσῃ τὴν κοινωνία του ἀπὸ κάθε ἐπικίνδυνον ἠθικὸ μὴνυσμα.

Τὰ σατυρικά του ὁ Καντουνῆς τὰ δημοσίευσεν εἴτε στὶς ἐφημερίδες πού ἐβγαζε κάθε φορὰ ὁ ἴδιος, ὅπως εἶναι τὸ «Κόσκινο», ἢ «Ἀναγελάστρα», ὁ «Γουζέλης», ὁ «Σκύλος» καὶ ἄλλες, εἴτε σὲ παμφλέτια. Τὰ τυπωμένα αὐτὰ σατυρικά ἡμίφυλλα, εἶναι γιὰ τὴ Ζάκυνθο ἓνα ξεχωριστὸ φιλολογικὸ εἶδος καὶ ἴσως θάπρεπε μιὰ μέρα νὰ γίνῃ πιδὸς μεγάλος λόγος γι' αὐτά. Γιατὶ κλειοῦν τὸ ἐφήμερον, τὸ ἐπικαιρὸν καὶ τὸ σπαρταριστὸ σπινθηροβόλον πνεῦμα πού χαρακτηρίζει μιὰ δλόκληρη ἐποχὴ πούσβυσε δλότελα τώρα. Κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους ἐργάτες τῶν παμφλετιῶν ἦταν ὁ Καντουνῆς. Στὶς ἐφημερίδες του λοιπὸν αὐτὲς καὶ στὰ παμφλέτια του, γραμμένα ὅλα στὴ λαϊκὴ ζακυνθινὴ γλῶσσα, καθρεφτίζεται δλόκληρος ὁ Καντουνῆς. Πείραγμα χωρὶς προσβολή, σκῶμμα χωρὶς κακία, κεντρὶ χωρὶς φαρμάκι, εἰρωνεία χωρὶς δολιότητα, ἓνα γέλιο ἀριστοφάνειο, ἓνας σαρκασμὸς χαροῦμενος.

Γινώριζεν ὁ Καντουνῆς κατάβαθα τὴν κοινωνία του καὶ εἶχε βαθειὰ ἀντίληψιν τῆς ἐποχῆς του. Ὅπως ἦταν ἄνθρωπος πού τ' ἄρρεσεν ἡ συναναστροφή μὲ τὸ λαό, ἀπόδιδε στὴ σάτυρά του τὴ λαϊκὴ ζακυνθινὴ ψυχὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπαιρνε ὅλη τὴν πονηρὴ καὶ πειρακτικώτατη φρασσεολογία του. Ἐνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ σατυρικά του—ἔμμετρα καὶ πεζὰ—τύπωσε μὲ τὸν τίτλον «Ἀγγέλου Καντουνῆ, Ἀπαντα ποιητικὰ καὶ πεζὰ» στὴ Ζάκυνθο τὸ 1896 ὁ φίλος του καὶ συγγενὴς στὴν σατυρικὴ διάθεση, γνωστὸς πνευματώδης δημοσιογράφος καὶ ἐκδότης τοῦ δημοτικοῦ «Πατριώτη» Ἀγγελος Βερούκιος.

Κατὰ δυστυχίαν τὰ στενὰ τοπικὰ ζητήματα τῆς πατρίδας του στὴν ἐποχὴ του, πού ἀπασχόλησαν τὴ σάτυρα τοῦ Καντουνῆ, εἶνε φυσικὸ νὰ μὴ μποροῦν νὰ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον σήμερον, καὶ γιὰ τὸν πολὺ κόσμον, πολλὰ σατυρικά του θὰ εἶναι ἀκατάληπτα. Ἀλλὰ στὴ Ζάκυνθο, ἂν καὶ πέρασαν ἀπὸ τότε δύο γενεές σχεδόν, ἀκόμῃ διαβάζονται καὶ οἱ Ζακυνθinoὶ ἔχουν πολλὰ ἀποστηθίσει. Γιατὶ ἂν οὔ ἡλικιωμένοι πού ζοῦν γινώρισαν οἱ ἴδιοι τὸν Καντουνῆ καὶ τὰ πράγματα, γιὰ τοὺς νέους ἢ τοπικὴ ἱστορία καὶ ἡ παράδοση διατήρησαν ζωντανή τὴν ἐποχὴ, τὰ πρόσωπα, καὶ τοὺς τύπους πού ἀποτελοῦσαν τὸ στόχον του. Ἀπὸ τὰ πεζὰ του καὶ τὰ ἔμμετρα ξεχωρίζουν ἀρκετὰ ὅμως πού ἔχουν κάποια γενικότητα καὶ μποροῦν καὶ σήμερον νὰ φέρουν τὴν εὐθυμία καὶ τὸ γέλιο, γιατί τὸ ἀλάτι καὶ ἡ εἰρωνεία τοὺς ξεπερνᾷ τὴν ἐποχὴ τοὺς. Θὰ δώσουμε μερικὰ ἀπὸ αὐτά:

«Ἡ θέσι τοῦ Σκύλου ἀπέναντι στὰ κόμματα» εἶναι τὸ προγραμματικόν, νὰ ποῦμε, ἄρθρον μιᾶς ἀπὸ τὶς σατυρικὰς ἐφημε-

ρίδες του, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Καντουνῆς μαστιγώνει τὰ κόμματα τοῦ τόπου του. Καὶ ἀρχίζει:

«Ὁ Σκύλος ἔχει κομμένη κάθε ἀλυσίδα συμπάθειας μὲ ὅλα τὰ κόμματα. Δὲν εἶναι Λομβαρδιανὸς γιατί ὁ Σκύλος δὲν ὑποφέρει τὸν Λομβάρδον καὶ ἔχει τὴν ἴδια ἀντιπάθεια ὅπου ἔχουνε τὰ σκυλιὰ τοῦ τόπου μας βλέποντας φουστανέλλα, ἢ ἔνορχον μὲ γιούρδα (1) νὰ περιφέρεται.

Δὲν εἶναι Λιούρης (2) ἐπειδὴ λιογραῖται καὶ λιουρισμὸς σήμερον δὲν ὑπάρχει.

Δὲν εἶναι μὲ τὸν Βούλτσον. Ὁ Σκύλος, τοιγχοισμένος ἐδῶ καὶ λίγον καιρό, ἀλύχτης καὶ δάγκωσε αὐτὸν τὸν κύριον καὶ ἐπειδὴ ἐννοεῖται πὺς ὁποῖος δαγκωθῇ ἀπὸ σκυλὶ πέρνει μαλλὶ ἀπὸ τὸ σκυλὶ πού τὸν ἐδάγκωσε, ὁ Σκύλος τοῖς φεύγει γιατί δὲ θέλει νὰ χάσῃ τριχὰ ἀπὸ τὸ μαλλὶ του...

Δὲν εἶναι μὲ τὸ Ρῶμα. Λότι πρῶτον καὶ κύριον δὲν θέλει νὰ δουλεύει τοῦ Ρῶμα. Ὁ Σκύλος σιχαίνεται τὰ σαμοῦδια καὶ τὰ ἐρπετὰ τὸν ἀηδιάζουν ἢ κινδυνεύουσιν μπουσούδες τῶν ὑποκριτῶν, οἱ ξυγκωμένοι σβέροι τῶν κολάκων ὅπου βλέπει ἐκεῖ μέσα καὶ ἡ δουλικὴ τὸν γλῶσσα, τροχισμένη στὸ δόλο, στὸ ψέμμα, στὴ μικροραδιουργία... Τέτοια εἶναι ἡ θέσι τοῦ «Σκύλου» ἀπέναντι στὰ κόμματα τὰ ἐντόπια... Τὰ κόμματά μας δὲν εἶναι παρὰ ἐλεεινὰ καπηλεῖα. Καθὼς τὰ καπηλεῖα εἶναι πολιορκημένα ἀπὸ τὰ σκυλιὰ τοῦ δρόμου, ὅπου βόσκουν ἐκεῖ μέσα μὲ ὅσας κλωτοιαῖς καὶ ζεματσιαῖς ὀλομερνὶς τρῶνε, ἀπαράλλαχτα καὶ τὰ κομματικὰ καπηλεῖα εἶναι ζωσμένα ἀπὸ τοὺς κόλακας, τοὺς σκουτελάδες (3), τοὺς εὐνοουμένους τοὺς, τοὺς ἐφημεριδογράφους τοὺς. Ἡ ἐφημερίδα εἶναι ἡ λερωμένη λίστα τοῦ καπηλείου, καὶ ὁ ἐφημεριδογράφος φωνακλῆς καὶ ἐνοχλητικὸς, ὅπου τοῖς θρέφουν διὰ νὰ ἀλυχτή καὶ νὰ ἀγλείφῃ τίς πληγὰς τοὺς...

Ἀναμεταξὺ εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς σκύλους, βγαίνει σήμερον καὶ ὁ Σκύλος. Φανερά, εἰλικρινά, μὲ θάρρος κάνει τὴν πολιτικὴν δημολογίαν τοῦ ἀποδείχοντος πὺς δὲν τοὺς μοιάζει. Ὁ κύριος σκοπὸς του δὲν εἶναι διὰ τὴν μῆτε τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος νὰ υπερασπίσῃ, μῆτε τὸ καλὸ τοῦ τόπου νὰ κυνηγήσῃ, οὔτε ἡ πρώτη του ἐγνοία εἶναι ὁ λαός, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ μὲν, ἀλλὰ οὔτε καλύτερα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ κύριος σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον βγαίνει ὁ Σκύλος εἶναι διὰ τὸν Σκύλον. Κόκκαλον γυροῦν διὰ νὰ εἰμπορέσῃ νὰ διατηρηθῇ. Ποῖος θὰ τὸν κατηγορήσῃ; Ὁ ποιητὴς μέγα εἰς τὸ φτεροῦνισμα τῆς φαντασίας του ὀνειρεύεται τὸ κόκκαλον ὁ στρατηγὸς ἀπὸ κάτω ἀπὸ τίς δάφνες τοῦ βλέπει τὸ κόκκαλον ὁ ἱστοριογράφος εἰς τίς μελέτες του ἡλεκτριεῖται ἀπὸ τὸ κόκκαλον καὶ εἰς ἓνα λόγο, τὸ κόκκαλον εἶναι τὸ μεγάλο ἐλατήριο ὅπου βάνει εἰς ἐνέργειαν τὴν ἀνθρώπινον μηχανή. Μήπως κατὰ τὸν ἀθάνατον ποιητὴ καὶ ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι βγαλμένη ἀπ' τὰ κόκκαλα;

Πόση εἰλικρίνεια καὶ ἀλήθεια στὶς σπαρταριστὰ καὶ ξεκαρδιστικὰς αὐτὰς γραμμὰς! Τὰ κόμματα καὶ οἱ ἐπιτήδριοι πού εἶναι κολλημένοι γύρω στοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας κάθονται στὸ στομάχι τοῦ Καντουνῆ. Τοὺς ἀνθρώπους πού πλουτίζουν καὶ παχαίνουν μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ κόμματος ὁ Καντουνῆς τοὺς χτυπᾷ ἀλύπητα. Ἐνα χαριτωμένο ἐξάστιχόν του «Εἰς ἓνα σβέρον» μᾶς δείχνει ὅλη τὴν διάθεσίν του:

(1). Καπὸτα, πού φοροῦσαν μερικὸι χωριοὶ μοραῖτες ἔνορχοι, ὅταν ἦταν ὁ θεσμός τῶν μισθωτῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.

(2). Τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν, ἀντίθετον πρὸς τὸν Λομβάρδον ἦταν τῶν Λιουραίων.

(3). Τσανακογλύφτες.

Ὁ σβέρκος σου, φίλε μου, ὅπου τὸν εἶδα
 Νάχη δίπλαις ἀφ' τὸ λόφο καὶ τὸ πᾶν,
 Μ' ἔκαμε νὰ στείλω σὸ διάολο τὴν πατρίδα.
 Καὶ εἶπα μέσαθ' μου: «μούντζαις νάχη
 Ὅποιος δουλεύει ἄλλο παρὰ μαγερεῖο ἀρχοντικοῦ,
 Ἄν θέλει νάχη, σὺν τὸ δικό σου, σβέρκο γοιμικοῦ».

Ἡ «Εἰκόνες» του, χυμένες σὶ τὸ ἴδιο καλοῦπι μὲ τοὺς «Χαρακτιῆρες» τοῦ Λασκαράτου, εἶναι ἀριστουργηματικὴ ψυχολογία καὶ ἀπεικόνισι τῶν τύπων πὺν θέλει νὰ σατυρίσῃ. Μὴ μπορῶντας ἐδῶ νὰ δώσουμε πλατύτερη ἐκθεση, περιοριζόμεσθε σὲ μικρὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ δυὸ μονάχα:

Ὁ Λιούρης.

Ὁ Λιούρης εἶναι ἄνθρωπος σὺν οὐλοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ τύχη τὸν ἔρριξε στὴ Ζάκυνθο. Εἶναι ἄνθρωπος καλός, εὐκολόπιστος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκαμάτης. Ἀποστρέφεται τὴ σκουφούλες (1), τὰ παστέλια, τὴς καμπάνες, τὰ ταμπούρια τὰ οὐρρα, στὰν δὲν γέρονται γιὰ τὸν ἑαυτοῦ τὸν ἢ γιὰ τὴν ἰδέα του, καὶ αἰσθάνεται νευρική ταραχή στὰν ἀκούει τὸ ὄνομα τοῦ Λομβάρδου. Μοιάζει μὲ κουλούμα ἀπὸ φύλλα, ὅπου διάφορα ἀγέρια τὰ συμμαζεῦννε σὲ κάθε ἐκλογὴ καὶ εἰς τὰ τελευταῖα ἔρχεται ἕνας ἀνευστρούφουλας καὶ τὰ συνεπαίρνει... Ὁ Λιούρης μοιάζει μὲ τὸν Τάνταλο, ὅπου ἐκαταδικάσθηκε νὰ βροῖσκειται σὲ πολυκαρπο περιβόλι καὶ τὴ στιγμή ὅπου ἄπλωνε νὰ πάρῃ τὸν καρπὸ, ὁ καρπὸς ἔχανότανε. Ἀπαράλλαχτα καὶ ὁ Λιούρης σὲ κάθε ἐκλογὴ βλέπει δένδρα γιομάτα ἀπὸ καρπούς· ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ κόψῃ καὶ φουχτῶννε ἀέρα... Ὁ Λιούρης ἔχει καὶ ἀρετές· εἶναι ὑπομονετικώτερος ἀπὸ τὸ γάϊδαρο· ἀποβραδὺς χάνει τὴν ἐκλογὴ καὶ τὴν αὐγὴ παρουσιάζεται μὲ τὸ χαμόγελο σὸ στόμα, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ θάρρος, ἐὰν τὴν ἄλλη ἡμέρα ἦτονα πάλι ἐκλογὴ...

Ὁ Λομβαρδιανός.

Ὁ λομβαρδιανός εἶναι ἀδελφὸς γκαρδιακὸς τοῦ Λιούρη. Ἐγεννήθηκε, ζῇ καὶ θὰ πεθάνῃ καὶ αὐτὸς ἐδῶ μέσα. Ὁ λομβαρδιανός διαίρεται κυρίως εἰς τρεῖς τάξεις, ἢ διὰ νὰ μιλήσουμε παστικώτερα, εἶνε τρισυπόστατος. Αὐτὴ ἡ διάκρισι εἶναι χρειάζομενη, διότι ἄλλο εἶναι ὁ λομβαρδιανός ὁ φαγᾶς, ἄλλο ὁ λομβαρδιανός ὁ μπεμπές, καὶ ἄλλο ὁ ἀλλαξοπιστισμένος. Ὁ πρῶτος δουλεύει γιὰ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα· ὁ δεύτερος νομίζει πὺς ὑπηρετεῖ ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερο· καὶ ὁ τρίτος, ὁ ἀλλαξοπιστισμένος ἢ πρῶν λιούρης, διεκδικεῖ κανένα πάθος, καμμία πίκρα (2), δαπάνη τοῦ λομβαρδιανοῦ κόμματος... Ὁ λομβαρδιανός εἶναι ἕνα εἶδος ἀνθρώπου μαγεμένου· εἶναι ἄνθρωπος ὅπου τοῦ λείπει ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ψυχικὴ δύναμις τῆς θελήσεως... Ζητωκραυγάζει, χειροκροτᾷ, πετάει ἀπὸ χαρὰ στὰν βλέπῃ ἢ ἀκούῃ τὸν Λομβάρδο, καὶ δοκιμάζει τὸ αἶσθημα χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ, τὸ ὅποτον αἰσθάνεται στὰν βλέπει κανένα μπουσουλοτιέρη (3) νὰ ξετρουπῶννε ἀπὸ κανένα καπέλλο ντουζίναις μαρτίλια, βούρτσαις, μπότσαις, μπικιόρια (4), αὐγά, λεμόνια, παπούτσια καὶ κοκόρους... Τὸν ψήφο του νομίζει πὺς τὸν ἔχει δανεικὸν ἀπὸ τὸν Λομβάρδο γιὰ νὰ τοῦ τὸν δῇ σὲ κάθε ἐκλογὴ. Τὸν Λομβάρδο τὸν θέλει νὰ τὸν βλέπῃ καὶ νὰ τὸν ἀκούῃ ὁλοῦθε. Ἐχει τὴν μεγάλη συνήθεια τὸ στόμα του καὶ τ' αὐτιά του νὰ λέῃ καὶ ν' ἀκούῃ τὸ Ζήτω ὁ Λομβάρδος, ὥστε ὅπου βρεθῇ ὁ λομβαρδιανός, σὲ ὅποιανδήποτε συνά-

(1). Ὁ Κ.—μὲ αὐτὸ ἔννοει τὴν ἀκαταδεξία τῶν εὐγενῶν γιὰ τὸ λαό, ὁ ὁποῖος γιὰ κάλυμμα τοῦ κεφαλοῦ του εἶχε τὴ σκούφια.

(2). Πείσμα.

(3). Ταχυδακτυλουργός.

(4). Πεπόνια μεγάλα.

θροισι θὰ φωνάξῃ, Ζήτω ὁ Λομβάρδος... Ἐὰν ἤθελε γεννηθῇ τὸν καιρὸν τῆς εἰδωλολατρίας, θὰ ἦτονα φανατικώτατος εἰδωλόλατρος· ἐὰν ἐξοῦσε εἰς τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα, θὰ ἦτονα κάτοικος τῶν Ἀβδήρων· ἐὰν ἐξοῦσε εἰς τὴν παλαιὰ Ρώμη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Κατιλίνα θὰ ἦτονα ὁ θερμότερος ὁπαδὸς του· ἀλλὰ γεννημένος σήμερα καὶ εἰς τὴ Ζάκυνθο, δὲν πρέπει οὔτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ λομβαρδιανός.

Μόνον ὅσοι πρόφτασαν καὶ γνώρισαν στὴν ἐποχὴ τοῦ Καντούνη τὰ κόμματα καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοὺς στὴ Ζάκυνθο, μποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν τὴς ἀνυπερβλήτες καὶ ἀληθινώτατες εἰκόνες του, ζωγραφισμένες μὲ τὴν εὐθυμία καὶ τέτοια λεπτὴ εἰρωνεία.

Εἰς τὴς προσωπικὰς σάτυρες ὁ Καντούνης εἶναι γεμᾶτος λεπτὸ σαρκασμὸ καὶ ὅσο κανέναν ἄλλον διατηρεῖ τὴν ἀντικειμενικότητα. Εἶναι γνωστὸ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο καὶ θὰ μείνῃ ἀλησμόνητο ἐκεῖνο τὸ σ τ ε φ ἄ ν ω μ α τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ νησιοῦ Δ. Λάτα. Ἀννατὸς ρήτορας ἀλλὰ ματαιόδοξος καὶ πολιτικομανής, γιὰ πείσμα τοῦ Λομβάρδου, πὺν ἀντιπολιτευόταν, ἐπειδὴ τὸ κόμμα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ εἶχε προσφέρει στὸν ἀρχηγό του ἕνα ἀσημένιο στεφάνι, γιὰ ἔνδειξη τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὁ ἱεράρχης ἔβαλε ὅλους τοὺς παπάδες τῆς Ζάκυνθος καὶ μὲ κοινὸν ἔρανο τοῦ ἔφτιασαν ἕνα στεφάνι χρυσό. Φαντάζεται κανένας τὰ ἐπαισόδια πὺν ἀκολούθησαν σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Πρὶν πρωτοφανῇ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὁ Καντούνης ἀπαθανάτισε μὲ τὸ ἔξις «Ἀπολυτίκιον», ὅπως τὸ τιτλοφόρησε, παρωδῶντας τὸ ἐξάστιχο τῆς Δόξας τῶν Ψαῶν τοῦ Σολωμοῦ.

«Εἰς τοῦ κάστρου (1) τὴν ἐνδοξὴν θάχην
 Περιπατῶντας ἡ μοῦρα ἡ μονάχη
 Μελετᾷ θρόνους, μῖτρες, στιχάρια,
 Καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
 Γεναμένο ἀπὸ λίγα γοιμάκια
 Πούχαν μείνει στοῦ Χάση τὴ γῆ».

Ἡ παρωδία αὐτὴ ἴσως εἶναι ἀπὸ τὴς λίγες πὺν εἶχαν τὴν μεγάλη ἐπιτυχία. Ἐχει μείνει σὺν μνημεῖο σατυρικῆς καὶ ποιητικῆς διατυπώσεως καὶ δὲν ἔμεινε ζακυνθινὸς πὺν νὰ μὴν τὴ ξέρῃ καὶ νὰ μὴν τὴν ἔχει ἀποστηθίσει.

Ἐνα «Ἐπιτύμβιον», πὺν τὼγραψε—ὅπως συνήθιζε—σὲ μιὰ στιγμή πὺν ἡ διάθεσί του τὸν ἔφερνε ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ, σὰ σχεδίασμα παιγνιδιοῦ, ἐπάνω σὲ κανένα παληόχαρτο, ἢ σὲ τραπέζι καμίας ταβέρνας, εἶναι κλασικοῦ σατυρικοῦ τύπου καὶ στέκει σὺν ἀνάγλυφον ἐπίγραμμα.

Ἐδῶ κοιμάται ἡ σύζυγός μου
 Συχώρα τὴν ψυχὴ της.
 Καὶ κοιμάται γιὰ ἀνάπαυ
 Ἀκὴ μου καὶ δική της.

Λίγα ἀπὸ τὸ «Λεξικὸν τῆς γλώσσας τοῦ τόπου» μᾶς

(1) Εἰς τὸν λόφον ὅπου εἶνε τὸ φρούριο, ἀπὸ τὴν πόλιν, ὁ ἀειμνηστὸς ἀρχιεπίσκοπος εἶχε κτίσει τὴ μεγαλοπρεπὴ κατοικία του.

δείχνουν τὴ δροσερότητα τοῦ μυαλοῦ του καὶ τὴ λεπτὴν εἰρωνεία ποὺ εἶχε πρόχειρη, γιὰ ὅλα τ' ἀνθρώπινα. Δίνομε μερικά, ἀπὸ ὅσα λίγα μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος.

Ἀνθρωπος — ἐκεῖνος ποὺ ξέροι νὰ κάνει τάλλαγα. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει καὶ ὁ λόγος «ἐγίνηκε ἄνθρωπος», δηλαδὴ ἔκαμε τάλλαγα.

Ἐξυπνος — ὅμοιος μὲ τὸ κατρεγάρης.

Ἐλευθερία — θὰ πῇ νὰ ἔχῃς δικαίωμα νὰ κάνῃς ὅ,τι θέλεις, καὶ ἄς ζημιώ-
νῃς τοὺς ἄλλους.

Ἰσως — τὸ ἐλάστικο κάθε κουβέντας.

Νεόπλουτος — ἄνθρωπος ποὺ δὲν τοῦ λείπει τίποτα. Εἶναι τίμιος! παλλη-
καρᾶς! εὐμορφος! ἔξυπνος! Καὶ ἔχει τὴν ἀπαίτησι νὰ βάνῃ τὸν ἑαυτοῦ στο
κεφάλι τῶν ἄλλων.

Χαρίεις-χαρίεσσα — Τὸ σερικὸ σημαίνει νέον λιγνοκάμωτον, καλοντυμένον,
μὲ ψηλὰ κολέττα, μὲ τὴν πούρσα του πάντα ἀδειανὴ ἀπὸ λιανὰ, καὶ μὲ κεφάλι γιο-
μᾶτο ἀπὸ περικοπαῖς μυθιστορημάτων. Τὸ θηλυκὸ σημαίνει νέα μακροπόσωπη, μὲ
μάτια συμπαθητικὰ, μὲ λίγα γαλλικὰ καὶ καμπόσα τραγονόκια τοῦ πιάνου.

Ψωμί — Εἶδος γλυκίσματος.

Ὅπως εἶπαμε καὶ στὴν ἀρχή, ἐὰν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔζησε ἦταν εὐ-
νοϊκὴ γιὰ τὸ πνεῦμα του, γιὰ τὸν ἄνθρωπο σιάνθηκε σκληρὴ καὶ ἀχά-
ριστη. Ἡ ἐλευθερία καὶ δημοκρατικὴ ψυχὴ του δὲν τὸν ἄφησε νὰ
συμβιβασθῇ μὲ τὶς μικρότητες τῶν δυνατῶν καὶ τῆς κοινωνίας ποὺ
ζοῦσε. Χτυπημένος ἀπὸ παντοῦ, ἀνυπόταχτος σὲ κάθε ταπεινωτικὴ
πρόταση, ἔζησε μόνος καὶ ἀβοήθητος. Μὴ ἔχοντας περιουσία γιὰ νὰ
στηριχθῇ, ἦταν φυσικὸ νὰ ξεπέσῃ στὴν ἀνέχεια καὶ στὴ δυστυχία.
Στὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του, ποὺ τὸν ἐγκατάλειψαν ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ
μποροῦσαν νὰ τὸν ικανοποιήσουν, αἰσθάνθηκε βαθεῖα τὴν πίκρα τῆς
κοινωνικῆς ἀστοργίας. Σὰν θαμπὴν εἰκόνα τὸν θυμοῦμαι ποὺ τὸν
εἶδα μιὰ φορὰ, θαρρῶ πῶς ἦταν κι' ἡ τελευταία του, διὰν μικρὸ
παιδάκι, πιασμένος ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου, πῆγαινα περίπατο
κατὰ τὸ Ψ ἢ λ ω μ α. Ὁ Καντιόνης εἶχε σταθῇ κάπου σ' ἓνα πε-
ζοῦλι, μ' ἓνα κομματάκι χαρτὶ στὸ χέρι. Σὰν εἶδε τὸ φίλο του ἔτρεξε
κοντὰ μας καὶ τοῦ τὸ διάβασε. Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του, τὰ
πικρόχολά του τεράστιχα, ποὺ φανερώνουν τὴ σοσιαλιστικὴ του διά-
θεση καὶ τὴν ἀπογοήτευσή του. Ἦταν αὐτό.

Σ' ἐτούτους τὸν τόπο κάνουνε συμμαχία

Σκυλιὰ κι' ἀνθρώποι ἐναντίον στὴ δυστυχία.

Καὶ βλέπεις τὸ φτωχὸ τὸ ρακενδύτη νὰ χουμᾶνε

Σκυλιὰ κι' ἀνθρώποι, κ' οἱ μαρκουλῖνοι (1) νὰ γελᾶνε.

Ἐρώτησε τὸν πατέρα μου ἂν τ' ἄρεσε καὶ διὰν πῆρε τὴν ἀπάν-
τησι, ἔφυγε ικανοποιημένος, ἀλλὰ σκυφτὸς καὶ μ' ἓνα πικρὸ χαμόγελο
χυμένο στὴν ὠχρὴ συμπαθητικὴ μορφὴ του. Ὁ σατυρικός ποὺ σκόρπι-
σε τόσα γέλια καὶ τόση εὐθυμία, εἶχεν ἀποτύχει στὴ ζωὴ. Ἀπογοη-
τευμένος, ἀπ' αὐτὴ, γιὰ νὰ βρῇ τὴν ἀνακούφιση τὸ εἶχε ρίξει στὸ
κρᾶσι ποὺ τὸν ἔφερε μιὰ ὥρα γρηγορώτερα στὸν τάφο. Πέθανε ὅμως
ὅπως ἔζησε : Μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ γέλιο στὸ στόμα.

ΔΗΜ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

(1) Στρατιῶτες τῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἀγ. Μάρκου.

ΕΝΑ ΕΥΠΙΝΗΜΑ (*)

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

— Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὸν καλὸ σου τὸ λόγο, εἶπε Μὰ κι' ὅτι
θέλει κανεῖς δὲ γίνεται πάντα.

Ὡ! σὰν ἔχη ἄνθρωπος εὐχαρίστησι! ἀποκρίθηκε ἐκείνη. Καὶ
σὰ νὰ ντράπηκε γιὰ τὸ λόγο ποὺ εἶπε, χαμήλωσε στὸ δίσκο τὰ μάτια
τῆς, μὴ τολμώντας νὰ κυττάξῃ τὸ Στέλλιο.

Ἀπ' τίς ἐλιές ἡ κουβέντα ἀνάμεσα στὸν Πιστολιά καὶ τοὺς ἄλ-
λους γύρισε τώρα στὰ κρᾶσι. Ὁ Ψύλλος εἶχε πῇ πὼς ὁ Μποῦφος ὁ
κρᾶσέμπορας μὲ τ' ἄσπρα ματόκλαδα καὶ μὲ τὸ μεγάλο πηγούνι που-
λοῦσε κρᾶσι πενήντα γρόσια τὴν ὁκᾶ—χρόνο καὶ γρόσι, ἀθάνατο
πράγμα!

Ὁ Πιστολιάς χτύπησε τὸ χέρι του στὸ τραπέζι.

— Ἐγὼ ἔχω ἀπάνω ἀπὸ ὀγδόντα χρονῶ! εἶπε.

— Ἀπάνω ἀπὸ ὀγδόντα—φώναξαν οἱ ἄλλοι τρεῖς μαζί, ἀνοίγον-
τας τὰ μάτια τους, σὰν νὰ μὴν πίστευαν.

— Μὲ στοίχημα! ξανάπεν ὁ Πιστολιάς. Δὲ συμφέρει ὅμως νὰ
τὸ πουλήσω μήτε ἑκατὸ τὴν ὁκᾶ. Μὰ καὶ χίλια νὰ μοῦδιναν πάλι θὰ
τὸ σκεπτόμουν γιὰ τὸ κρύβω γιὰ τ' ἀρραβωνιάσματα καὶ τίς χαρὲς
τῆς Σταυρούλας. Πᾶμε νὰ σᾶς τὸ δείξω!

— Τῶχεις ἐδῶ; ρώτησεν ὁ Ψαρρός.

— Στὸ ὑπόγειο μέσ' στὰ μπουκάλια, κι' ἀπάνω στὸ κάθε μπου-
κάλι τὰ χρονάκια του.

Αὐτὰ λέγοντας εἶχε σηκωθῇ καὶ τραβοῦσε κατὰ τὴν πόρτα. Οἱ
ἄλλοι τὸν ἀκολούθησαν.

Ἡ Σταυρούλα σηκώθηκε.

— Ν' ἀνάψω τὸ φανάρι, εἶπε. Εἶναι σκοτεινὰ στὸ ὑπόγειο!

— Ὅχι! ὅχι! ἐσεῖς καθίσετε μὴν πάη κ' ἔρθῃ κανένας. Ὅσο
γιὰ τὸ φανάρι τ' ἀνάβω ὁ ἴδιος.

Ἔτσι ἔμειναν μονάχοι οἱ δύο τους.

Στὴν ἀρχὴ κυττάθηκαν, μὴ ξέροντας τί νὰ ποῦν, τόσο παρᾶξεν
ἦταν ἡ σιωπὴ γύρω τους, ποὺ στ' αὐτιά τοῦ Στέλλιου χτυποῦσε βορρὴ
σὰν πέλαγο. Ἡ Σταυρούλα ὅλο καὶ παρακαλοῦσε μέσα τῆς νᾶλθῃ
κανεῖς, μὰ κανεῖς δὲν ἐρχόταν. Ἐξαφνὰ ὁ Στέλλιος τῆς εἶπε:

— Νὰ σὲ ρωτήσω. Μὲ τὸ συμπάθειο ὅμως, δὲ θέλω νὰ σὲ προ-
σβάλω. Ἀγαπᾷς κανένα Σταυρούλα;

— Δὲ μὲ προσβέρνης Στέλλιο. Μόνο ποὺ τέτοιο πράγμα μήτε

(*) Συνέχεια καὶ τέλος.

τὸ σκέφτηκα, ἀποκρίθηκε ξαφνιασμένη μὰ εὐτυχισμένη ἐκείνη, ποὺ πιά δὲ σὺπαιναν κι' αἷς ἔλεγαν ὅ,τι κι' ἂν ἦταν.

— Ξέρεις γιατί σὲ ρωτῶ; ξανάπεν ὁ Στέλλιος.

Τὰ μάτια του τοῦ φανῆκαν ἀλλοιότικα κι' ἐκείνη τὸν κοίταξε μ' ἀπορία.

— Ποῦ νὰ ξέρω; εἶπε.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ δυὸ μεθυσμένα λόγια, ἀποκρίθηκε. Νά! ἂν ἀγαπᾷς κάποιον, φυλάξου νὰ τοῦ ὀρκιστῇς καμμιά φορὰ. Ἔτσι δὲ θὰ πατήσης ποτὲ τὸν ὄρκο σου.

Ἐνα σκοτεινὸ χαμόγελο ἀνθοῦσε στὰ χεῖλη του.

— Δὲν καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πῇς, ἀποκρίθηκε ἐκείνη.

— Θὰ καταλάβῃς εἶπε. Πιὲ πρῶτα.

— Ὅχι ἄλλο!... Θὰ μὲ πειράξῃ.... Σ' ὀρκίζομαι!

— Κι' ἐπειδὴ ξαφνιαστικὴ πὺν ὀρκίστηκε—τί σοῦ εἶναι ἡ συνήθεια!!—χαμογέλασε κι' ὁ Στέλλιος τῆς εἶπε:

— Σ' ἐμένα μπορεῖς ἄφοβα νὰ ὀρκιστῇς. Δὲν εἶναι ποτὲ φόβος νὰ πατήσης τὸν ὄρκο σου.

Σώπασε κ' ἔπειτα πρόστεσε.

— Καταλαβαίνεις γιατί...;

Ἦθελε νὰ πῇ πῶς δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ καλὸς της, ἡ Σταυρούλα ὅμως γύρεψε ν' ἀλλάξῃ κουβέντα κ' ἦτανε χαρὰ χαρούμενη ποὺ ὁ Στέλλιος τῆς μιλοῦσεν ἔτσι.

— Τότε θὰ πειράξῃ ἐσένα, εἶπε. Μὴν πῇς ἄλλο.

Τὸ ταβάνι στὰ μάτια τοῦ Στέλλιου πῆρε μιὰ μεγάλη βόλτα ὥς ποὺ ἄγγιξε κάτω τὸ πάτωμα, ξανανέβηκε καὶ στάθηκε.

— Μὴ φοβᾶσαι! Ἐγὼ τὸ ἀντέχω τὸ πιότο! Ὑστερα, ξαφνικά, πρόστεσε. Ἀπόψε θέλω νὰ πιοῦμε μαζί, Σταυρούλα.

Κι' ἄδειασε μονομιᾶς τὸ κονιάκ ποὺ κρατοῦσε.

Τὸ ταβάνι ξαναπῆρεν ἄλλη μιὰ βόλτα, ἔπειτα μιὰ δεύτερη καὶ ἔοπισε μιὰ τρίτη. Ἐπειτα πάλι στάθηκε, ὁ Στέλλιος σκοτείνιασε πάλι μιὰ στιγμή, ἐπειδὴ ξανάφερε τὴν Ἄννα στὰ μάτια του, νὰ γνέφῃ ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ κανταδῶρου καὶ νὰ τοῦ χαμογελᾷ, σκυμμένη ἢ μισὴ ἔξω μὲ τὴ Σμαρῶ. Κοίταξε γιὰ κάμποσο αὐτὴ τὴν εἰκόνα νὰ χορεύῃ ἀπ' τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα στοῦ ξαίτου, κι' ἄξαφνα χτύπησε στὸ κεφάλάρι τοῦ καναπέ τῇ γροθιά του.

Ἡ Σταυρούλα τρόμαξε.

— Σταυρούλα, ξέρεις τί θέλω νὰ πῶ γιὰ νὰ μεθύσω ἀπόψε;

Δὲν πρόφταξε νὰ ρωτήσῃ τί κι' ἀκούστηκαν βήματα, φωνὲς καὶ γέλοια ἀπὸ τὴν σκάλα. Ὁ Πιστολιάς κι' οἱ ἄλλοι ἀνέβαιναν. Ἡ Σταυρούλα ἀνάπνευσε. Ὁ Στέλλιος ἂν καὶ μεθυσμένος τοὺς πῆρε τὸ αὐτί του.

— Θὰ δῆς, εἶπε.

Ἡ Σταυρούλα φοβήθηκε, μὴ ξέροντας τί εἶχε στὸ νοῦ του. Μὰ καθὼς ἐκεῖνοι φανήκανε στὸ κατῶφλι, ὁ Στέλλιος σηκώθηκε τρικλίζοντας καὶ, πίσω τὸ κορμὶ καὶ μπρὸς τὸ κεφάλι, γιὰ νάβρῃ ἰσορροπία, φώναξε δέροντας τὸν ἀέρα μὲ τὸ χέρι του.

— Πιστολιά! Θέλω νὰ πιῶ ἀπ' τὸ κρασί τῶν ὀγδόντα χρονῶ! Θέλω νὰ πιῶ ἀπ' τὸ κρασί πῶχεις κρυμμένο γιὰ τ' ἀρραβωνιάσματα τῆς Σταυρούλας! Θέλω νὰ μεθύσω μὲ τὸ κρασί ποὺ δὲν τὸ πουλᾷς μὲ τίποτε, γιατί τῶχεις γιὰ τίς χαρὲς τῆς Σταυρούλας! Θέλω νὰ μεθύσω ἀπόψε στὴν ὑγείᾳ τῆς Ἄννας μὲ τὸ κρασί τῆς Σταυρούλας!

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ τὰ τραύλισε μᾶλλον παρὰ ποὺ τὰ πρόφερε. Ἐξαφνα τὸ πάτωμα ἔφυγε κάτω ἀπ' τὰ πόδια του, τὸ σπίτι ἔγυρε νὰ σωριαστῇ μονοκόμματο χάμου κι' ὁ Στέλλιος δὲ θυμώταν πιά τίποτε.

* *

Εὐπνῶντας πίστεψε πῶς τ' ὄνειρο ποὺ εἶχε ἰδῇ ἄλλαξε τώρα ὄψη. Γιὰ νὰ βεβαιωθῇ πῶς δὲν κοιμῶταν ἔτριψε τὰ μάτια του, ἔπειτα στὸ λίγο φῶς τοῦ καντηλιοῦ κοίταξε σὰν ἀποληθωμένος στὴν κάμαρα. Τὸ κρεββάτι διπλό, χρυσωμένο καινούργιο. Ὁ γύρος του κολαρισμένος καὶ φρεσκοσιδερωμένος. Ἀντίκρου μιὰ μεγάλη ντουλάπα μὲ τὸν καθρέφτη, καὶ μέσα του θαμπό, μακρυνό, τὸ κονοστάσι μὲ τὸ καντήλι: ὅλα νυφιάτικα. Οἱ εἰκόνες του, ἀσημοκαπνισμένες, ἀστράφταν. Κι' ὁ Στέλλιος ξαναγύρισε πάλι τὰ μάτια του ἠλίθια στὸν ὅμοιο τὸ μισόγδυμο, στὸ λευκοχάραμμα τῆς στρογγυλάδας τοῦ κόρφου καὶ στὰ μαλλιά τὰ χυμένα. Τὰ κάρφωσεν ἔπειτα μιὰ στιγμή στὸ προσωπάκι, ποὺ κοιμώτανε μέσα τους καὶ πέφτοντας ἀνάσκελα στὸ προσκεφάλι οὐρλιαξε.

— Μὲ πάντρεψαν τὰ σκυλιά!

Ἡ Σταυρούλα τινάχτηκε κατατρομαγμένη ἀπὸ τὸν ὕπνο της κι' ἀνακάθισε στὸ κρεββάτι.

Ἐκεῖνος γύρισε μπρούμυτα καὶ μούγκριζε σὰν τὸ βῶδι ποὺ τὸ σφάζουν.

Ἡ Σταυρούλα ἔσκυψε ἀνήσυχη ἐπάνω του καὶ τὸν ἔπιασεν ἐλαφρὰ ἀπ' τὸν ὅμοιο.

— Θεέ μου! Στέλλιο! Τί ἔχεις; Μὴ δὲν μπορεῖς;

— Μὴ μ' ἀγγίζῃς! Φύγε! Νὰ μὴ σὲ βλέπω! οὐρλιαξε πάλι ἐκεῖνος.

Κατάλαβε.

— Νὰ φύγω καὶ ποὺ νὰ πάγω, Στέλλιο;

Μονομιᾶς τὰ δάκρυα πνίξαν τὴ φωνή της κι' ἀρχίσανε νὰ πέφτουν ἐπάνω του χοντροὰ κι' ἀμέτοχτα.

— Σωστὰ λές! Ἐγὼ πρέπει νὰ φύγω!

Τινάχτηκε κι' ἔβγαλε τὰ πόδια του ἀπ' τὸ κρεββάτι.

Μὰ πρὶν προφτάξῃ νὰ κατεβῇ ἐκείνη βορέθηκε κίολας κρεμασμένη ἐπάνω του μὲ τὰ γυμνά μπράτσα τῆς σφιχτοδεμένα δλόγυρα στὸ

λαιμό του.

— Δὲ θὰ τὸ κάνης αὐτό, Στέλλιο! Σκότωσέ με καλύτερα! Σκότωσέ με!

Ἡ φωνὴ τῆς βγήκε βραχνὴ σπαραχτικὴ σὰ νὰ ξεριζώθηκε μαζὺ κι' ἡ καρδιά τῆς. Ἐκεῖνος στάθηκε ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι' ἔμεινε καρφωμένος στὴν ἄκρῃ τοῦ κρεββατιοῦ, ὅπως ἦταν.

Ἡ Σταυρούλα τὸν κρατοῦσε πάντα ἀγκαλιασμένο. Ἡ τριανταφυλλιά κορδέλα τοῦ ὀλοκέντητου πουκαμισιοῦ τῆς γλυστρῶντας ἀπὸ τὸν ὄμο στὸ μπράτσο τῆς, ἄφινε τώρα νὰ προβάλῃ μέσα ἀπ' τὶς νυφιάτικες νταντέλλες στητὸς, σὰν ἓνας καρπὸς σπάνιος, ὀλόκληρος ὁ δεξιὸς τῆς κόρφος, ἔξω βγαλμένος. Μὰ ὁ Στέλλιος δὲν ἔβλεπε, Ἐκεῖνη πνιγμένη ἀπ' τ' ἀναφυλλητὰ ἔκλαιγε κι' ἔλεγε καὶ δὲ σῶπαινε.

— Τοὺς τῶπα ἐγὼ, πὼς δὲν ἦτανε σωστὸ αὐτὸ ποὺ κάνανε. Ὅχι πὼς δὲ σὲ ἤθελα! Ποιὸς πιδ καλὸς ἀπὸ σένα, Στέλλιο; Μὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ σὲ δοῦν νησιτὸ κι' ὕστερα νὰ μᾶς παντρεύσουν. Νᾶναι καὶ μετὴ γνῶμη σου καθαρὴ καὶ σένα. Ἐνᾶς ἄντρας πιομένος, κοντὰ σ' ἓνα κορίτσι, φυσικὸ μιὰ στιγμὴ νὰ μὴν ξέρῃ τί κάνει. Χρέος τοὺς ἐκεῖνοι νὰ τὸ σκεφτοῦν σὰν πιδ πολὺξεροι. Μιὰ μάλιστα κι' εἶχες πῆ «στὴν ὑγείᾳ τῆς Ἀννας μετὸ κρασί τῆς Σταυρούλας» φῶς φανερό πὼς τῶκανε γιὰ τὸ πείσμα μιᾶς ἄλλης. Ποιὰ εἶναι δὲν τὴ γινωρίζω μὰ πρέπει πὼς θᾶναι πολὺ καλὴ γιὰ νὰ πῆς στὴν ὑγείᾳ τῆς μετὸ κρασί τῆς ἀρρεβῶνας μιᾶς ἄλλης. (Λέγοντας αὐτὰ κατάπιε ἓνα μεγάλο δάκρυο κι' ἐξακολούθησε). — Τοὺς τῶπα. Ὅλα! Ὅλα! Δὲ με ἄκουσαν. Κ' ἐπειδὴ σπαρταροῦσα καὶ φώναζα πὼς θὰ φύγω κατ' ἀπ' τὰ στέφανα, με φοβερίσανε ν' ἀνοίξω καλὰ τὰ μάτια μου. Γιατὶ ὅ,τι κάνανε, εἶπαν, ἦτανε γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό σου πρῶτα καὶ πὼς ἂν ἀρνιῶμουν θὰ χτυποῦσα ὡς ποὺ νὰ ζῶ κι' ἐγὼ τὸ κεφάλι μου ὕστερα.

Στὸ μεταξύ ὁ πατέρας σου ἔτρεξε γιὰ τὸν παπᾶ. Ὁ δικός μου εἶχε βγαλμένες τὶς ἄδειες ἀπὸ μέρες φαίνεται. Ἀγορασμένα καὶ τὰ στεφάνια. Δὲν εἶξερα τίποτε. Κ' ἐσὺ δὲν ἦσουν σὲ θέση νὰ με ὑπερασπιστῇς. Ἀπεναντίας! Σὰν ἦλθαν καὶ σὲ σήκωσαν καὶ σοῦ εἶπαν νὰ με πάρῃς, φώναζες, σὰν νᾶσουν ἓνα μαζὺ τοὺς, πὼς τῶχες ἀπόφαση, πὼς ἦσουν τίμιος ἄνθρωπος, ποὺ ὅ,τι λέγει δὲν τὸ ξελέγει, πὼς δὲν ἤθελες ἄλλῃ ἀπὸ μένα, καὶ πὼς ἦ τώρα εὐθύς ἢ ποτές, γιὰ νὰ τῆς δείξῃς ἐκεινῆς, ποιὸς εἶσαι. Οἱ ἄλλοι τότε: Ὅρίστε ποὺ δὲ θές, — μοῦ εἶπαν. Τώρα μετάνοιωσες. Κ' ἔχεις ὅλα τὰ δίκια.

Στάθηκεν ἐπειδὴ τῆς κόπηκεν ἡ πνοὴ καὶ σὰν ἀνάπνευε, πρόστεσε;

— Μοῦρχεται νὰ σκοτωθῶ ποὺ δὲν ξεπόρτισα!

Ὅσο ἔλεγεν αὐτὰ ἡ Σταυρούλα, φαίνετο τοῦ Στέλλιου πὼς μιὰ τρύπα εἶχεν ἀνοίξῃ κάπου καὶ πὼς αὐτὸς κι' ἡ Ἀννα κατέβαιναν μέσα τῆς στριφογυρνώντας σὲ βάθῃ ἀμέτρητα. Καὶ τῶναιρο ποὺ εἶδε προ-

τύτερα τοῦ ἦρθε τώρα στὸ νοῦ. Τὸ κέραςμα τῆς Ἀννας μετὴν εἰδὴ τῆς Σταυρούλας, καὶ τὸ νερὸ ποὺ νὰ πῆ δὲν τοῦδωκε καὶ τὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ ποὺ ἦταν κατὰξερὸς. Τὰ θυμήθηκεν ὅλα μετὰ μιὰ ἐνέργεια τρομαχτικὴ κι' ἓνα πικρὸ χαμογέλιο ἀχνοχάραξε στὰ χεῖλη του. Τὶ σημαδιακὸ ποὺ ἦταν τ' ὄνειρό του ἀλήθεια! Τὸ πιότὸ κι' ἡ δροσιὰ τοῦ κορμιοῦ, ποὺ ἐνοιωθετὰ μπράτσα του στὸ λαιμό του, τὸν ξεγέλασαν, τὸν εἶχαν κάνῃ γελοῖο μπροστὰ στὰ μάτια του, σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ συχαίνεται πιδ κι' ὁ ἴδιος νὰ φτύσῃ τὸν ἑαυτό του. Ἀντὶς ν' ἀκούσῃ τὴ φωνὴ τῆς καρδιάς του, ποὺ τοῦ φώναζε νὰ μὴν ἔλθῃ, γύρεψε ν' ἀψηφίσῃ τὶς δολοπλοκίες τοῦ Πιστολιᾶ καὶ τοῦ πατέρα του καὶ μπλέχτηκε στὰ δίχτυα, ποὺ τοῦ στήσανε, νὰ τοῦ δώσουν ἐκεῖνη, ποὺ δὲν ἤθελε. Θέλοντας νὰ φανῇ παλληκάρι ἔγινε καθαρὰ καὶ ξάστερα ἄναντρος, πάτησε τὸν ἴδιο τὸν ὄρκο του, ἔκανε τὴν Ἀννα δυστυχημένη γιὰ πάντα καὶ πῆρε τώρα στὸ λαιμό του κι' αὐτὸ τὸ κορίτσι. Καὶ πότε; Τὴ στιγμὴ ἴσα ἴσα ποὺ γινόταν ὁ κριτὴς τῆς Ἀννας, ἓνας κριτὴς σκληρὸς κι' ἀμάλαγος, ποὺ τὴν καταδίκαιε μετὰ μιὰ ἄγρια δικαιοσύνη, γιὰ ἓνα λάθος, ποὺ ὅσο βαρὺ τοῦ φαίνετο χτές, τόσο σήμερον τῶβρισκε ἀσήμαντο, σχεδὸν τιποτένιο.

Ἐμεινεν ἔτσι σιωπηλὸς γιὰ κάμποσο ἀναδεύοντας ὅλ' αὐτὰ μετὰ τοῦ νοῦ τοῦ ὅσο ἡ Σταυρούλα ἐξακολουθοῦσε τώρα, κρεμασμένη πάντα ἐπάνω του νὰ κλαίῃ χωρὶς νὰ μιλή. Τέλος μετὰ ἡσυχασμένη φωνὴ καὶ μετὰ τὰ μάτια χαμηλωμένα τῆς εἶπε:

— Τὸ βλέπεις ὥστε κι' ἐσὺ πὼς πρέπει νὰ φύγω.

Μονομιᾶς ἐκεῖνη σπάραιε πάλι, μὰ ὄχι γιὰ τὸ παράλογο ποὺ βοοῦσε στὰ λόγια του. Ἀφίνοντάς τον, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό τῆς μετὰ τὰ χεῖρα τῆς. Κ' ἐκεῖνο ποὺ ὡς τότε τῆς ἔκαιε τὴν καρδιά τῆς ἐξέφυγε, ἔσπασε στοῦ Στέλλιου τ' αὐτιά σὰ μιὰ μπόρα.

— Γιὰ νὰ πῇ ὁ κόσμος αὔριο πὼς δὲ μ' ἠῦρες κορίτσι! Τὶ νὰ γίνω Θεέ μου! Τὶ νὰ γίνω!

Ἐν ἀτέλειωτο κλάμμα βουβό, πνιχτό, κομμένο ἀπ' τ' ἀναφυλλητὰ ἀκολούθησε, ποὺ φανέρονεν ὅλο τὸν τρόμο τῆς καρδιάς τῆς μπροστὰ στὴ φοβερὴ αὐτὴ σκέψη. Νὰ μὴν τολμᾷ πιδ νὰ φανῇ στὴν πόρτα ἢ στὸ παράθυρο, νὰ πῇ καλημέρα σὲ ἄνθρωπο. Γιατὶ, ποὺ νὰ δώσης τοῦ κόσμου νὰ καταλάβῃ! Καὶ πάλι θὰ καταλάβαινε ὅποιος ἤθελε! Ἐτσι στὸ βάθος ἐκεῖνη θὰ ἦτανε ἀτιμασμένη γιὰ πάντα.

Ὁ Στέλλιος σῶπασε σαστισμένος ἀκούοντάς τὴ νὰ κλαίῃ. Τὸ πηγάδι δὲν εἶχε στάλα νερὸ στὸν πάτο του. Γιὰ τὴν ὥρα τοῦλάχιστον ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν ἀφίσῃ. Θὰ γινόταν ἀτιμος δύο φορές, τῶβρισκε. Ὅστοςο ἔκαμε μιὰ τελευταία ἀπόπειρα:

— Κι' ἂν ἐγὼ δὲ σ' ἀγαπῶ; τῆς εἶπε.

Κατάπιε τὰ δάκρυά τῆς κι' ὅταν μπόρεσε νὰ μιλήσῃ τοῦ ἀποκρίθηκε: Θᾶμαστε δυὸ νὰ ὑποφέρουμε, Στέλλιο...

ΕΩΣΦΟΡΟΥ

Ρείπια ὁ Ναὸς· κι' ἀνάμεσό του ἐγὼ,
 Κορμὶ γεμάτο λάτρα καὶ τραγούδι ἀκόμα,
 Πιασμένος εἶμαι, σὰν τὸ ναυαγὸ,
 Ἀπ' τὸ σκλάβο χῶμα.
 Κι' ἀργὰ ἀνεβαίνω τὰ προπύλαια καὶ κυττῶ:
Γεννιοῦνται κάπου οἱ νέοι καιροί; Ποιὸς ξέρει!
 Μὰ στήν ψυχὴ μου, ἀπάνω ἀπ' ὅλους τοὺς καιροὺς,
 Φωτáει τὸ πρῶτο ποῦ γκρεμίστη ἀστέρι
 Στὴν ἄβυσσο καὶ ζῶ· τί εἶμ' ἀπ' αὐτοὺς
 Ποῦ μὲ τὸ μέγαν Ἄγγελο ἔχουν πέσει,
 Ἀπ' τὴν παράδεισο ὡς ἐδῶ· Καὶ στὴ ζωὴν
 Αὐτὴ καὶ μὲς σὲ τοῦτο τὸν καιρὸ, δὲν ἔχω θέση·
 Μιὰν ἄλλη μοῖρα, προαιώνια, μὲ καλεῖ.
 Μὰ θ' ἄχ' ἡ γῆ τελιώσει, ὡς ἔρθ' ἡ ὥρα,
 Ἡ Μοῖρα τούτῃ νὰ γνωρίσει ἀνατολή.
 Ψυχὴ, στήν ἐξορία προσδόκα τώρα,
 Μὲ ἀδάμαστην ὑπομονή. Θ' ἀρθεῖ
 Κ' ἡ μέρα, ποῦ τὴ μάχη θὰ σαλπίσεις,
 Μάχη Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου σιωπηλή·
 Ἀλλ' ὦ ψυχὴ μου, ὡς τότε, μὴν ἐλπίσεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Μάρτιος 926

COETHE

ΣΙΓΑΛΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Πάνω στὰ νερὰ γαλήνη βασιλεύει,
 σὲ μιὰ θάλασσα, ποὺ ἀτάραχη κινιέται,
 Στέκει ὁ γέρο ναύτης, βλέπει, συλλογιέται,
 ρίχνει πρὸς τὸ γυάλο γύρω τὴ ματιά του.
 Αὐρὰς μιὰ πνοοῦλα δὲ φυσάει· θανάτου
 παγερὴ γαλήνη, τρομερὴ γαλήνη·
 Μέσα στὴ βαθειὰ τὴν ἀπεραντοσύνη
 κύμα ἢ κυματάκι δὲν ἀργοσαλεύει·

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

18)1)31

ΠΡΙΜΑΒΕΡΑ

Τόσο λοιπὸν μοῦ στένεψε ἡ ζωὴ,
 ποὺ εἰς τούτῃ δέθηκε τὴ γλάστρα,
 νὰν τὴ λατρεύω ἀπ' τὸ ξημέρωμα
 κι' ὥσπου ν' ἀνθίσουν πάλι τ' ἄστρα;

Κ' ἓνα λουλούδι τόσο μίζερο!
 Τὰ κλώνια του ὡς νερὸ ἀναβρούζουν·
 ὡς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀκόμη οἱ ἀναπνοές
 τοῦ γίνονται φαρμάκι ὅταν τ' ἀγγίζουν.

Γλάστρα κι' ἀνθὸς πρασινοκόκκινη
 ζωγράφου ἀστραφτερὴ παλέτα·
 καὶ σὰ φοβέρα ἀπὸ τὸ χῶμα πρῶϊμα
 νὰ ὀρμοῦν τὰ φύτρα ὀρθὰ ὡς στιλέτα.

Καὶ ἡ θέλησὶ τοῦ σιδεροβουνό
 νὰ σέρνῃ τὴν ψυχὴ μου σὰ μαγνήτης
 τόσο, ποὺ νείρεται στεφάνι της
 νὰ τ' ἀξιωθῇ ἀνθισμένο στὴ θανή της.

Καὶ σὰ γυναῖκα ποὺ τὰ κάλλη της
 ξέσκεπα δείχνει τὰ ἢ κοκέτα,
 μὲς ἀπ' τὰ πράσινα τὰ φύλλα του
 τὰ βυσσινιὰ πηδοῦν μπουκέτα.

Στὸν κάθε ἀνθὸ ἓνας κύκλος κίτρινος
 —χρυσάχτινη μὲς στὰ ρουμπίνια βέρα—.
 Καὶ τὸνομά του τόσο ἑαρινὸ
 ποὺ φέρνει ρίγη ἀνοίξεως· «Πριμαβέρα!»

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Τὸ ἄστρο σου μοναχὰ στ' ἀνήλια τῆς ψυχῆς μου
Σκοτάδια, τρεμοφέγγει, ὀϊμέ, γλυκὲ πατέρα.
Ἦταν πολλά, στὰ νέφη ἐσβύσαν τῆς ζωῆς μου,
Ποῦ μοῦ μαυρίσαν τὸν ἀγνὸ πρῶϊμα αἰθέρα.

Μὲ κόπο σέρνεται ἡ βαρκούλα τῆς ζωῆς μου,
Ἄδικα τὴ ματιά μου στέρνει ψηλὰ ὡς πέρα,
Ἀντὶς τὰστρο νὰ ἰδῶ, — ἐλπίδες τῆς ψυχῆς μου, —
Ἀστροπελέκια θὰ μοῦ ῥίξουν μὲ φοβέρα!
Καὶ νὰ προβάλλει ἔμπρὸς τὸ κάτασπρο κεφάλι,
Γεμᾶτο ἀγάπη ἀγνή, — ἡ καλοσύνη, ὦ πόση!
Ἡ κορυφή του τοῦρανοῦ σμίγει τὰ κάλλη.

Μὰ κ' ἡ λαχτάρα, ποῦ τὸ στῆθος σου σπαράζει,
Καὶ δευτέρη ζωὴ ποθεῖ σ' ἐμὲ νὰ δώση,
Κάνουν μιὰ ὠχρὴν αὐγὴ νὰ μοῦ δειλοχαράξῃ.

(Ζάκυνθος 1899).

†ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶδωλο Σαρκίνο

Εἶδωλο σάρκινο, ὑπερτέλειο, ζυμωμένο
ἀπ' τῶν ἀνθῶν τὸ νέκταρ καὶ τὰ μῦρα,
ποῦχες τὴ στυγνὴν ἄρνηση ζωστήρα
καὶ πάλι τῶν ἐρώτων ξεχυμένο
τὸν κόρο στὸ κορμί σου καὶ τὴν πύρα
τοῦ πόθου τοῦ ἀκατεύναστου, σοῦ πῆρα
κάτι ἀπ' τὸ θολό, τὸ λαγγεμένο
βλέμμα σου, ποῦ τυχαῖα μεθυσμένο
μὲ κύτταξε.... Καὶ τώρα, εἶδωλο πλᾶνο,
ποῦ ἀρνίεσαι ἔτσι ἀκατάδεχτα νὰ σκύψῃς
στὸν κάθε ποῦ ἀτενίζει σε ζητιᾶνο
τῆς ἡδονῆς σου, ἐγὼ τὰ καρδιοχτύπια,
ποῦ μέσα σου ἀγωνίζεσαι νὰ κρύψῃς
τάνωσα, τὰ δοκίμασα καὶ τὰ ἦπια!

«ΣΠΟΝΔΕΣ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ»
(Ἀνέκδοτη Συλλογὴ)

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΤΗ

(SCHILLER)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Πάρτε τὸν κόσμον· ἐφώνησεν ἀπ' τὸν οὐράνιο θρόνον
ὁ Ζεὺς στὰ πλήθη τῶν θνητῶν· σᾶς τὸν χαρίζω πειά·
γιὰ πάντα νὰ τὸν ἔχετε δικό σας· θέλω μόνο
ἀδελφικὰ καὶ δίκαια νὰ γίνῃ ἡ μοιρασιά.

Αὐτὰ εἶπε κ' ἔτρεξαν εὐθὺς ὅλοι, καὶ νέοι καὶ γέροι,
νὰ πάρουν ὅ,τι ἐχάριζε τότε ἡ μητέρα γῆ·
ὁ γεωργὸς ἐκράτησε τὰ εὐφορα μέρη·
μέσα στὰ δάση ἐτέντωσαν τὰ τόξα οἱ κυνηγοί.

Τῆς ἀποθήκαις τὰ παιδιὰ γέμισαν τῶν ἐμπόρων·
ὁ ἡγούμενος ἐδιάλεξε τὸ πειὸ καλὸ κρασί·
ὁ βασιλιάς ἐπρόσταξε νὰ τοῦ πληρῶνουν φόρον
κ' ἐκλείσε κάθε πέρασμα μ' ἀσφάλεια περισσή.

Στὸ τέλος, ὅταν ἦτανε τὰ πάντα μοιρασμένα,
ἐπρόβαλεν ὁ ποιητής· ἤρχετο ἀπὸ μακρὰ·
δὲν ἦρε πλέον τίποτα· τᾶχαν ὅλα παρμένα·
ἀνῆκε σὲ ἄλλους κάθε τί, κάθε τῆς γῆς μεριά.

Ἀλοιμόνο! μόνος ἐγὼ θὰ μένω ἀδικημένος,
θεέ μου ἐγὼ τὸ πειὸ πιστό σου ἀπ' ὅλα τὰ παιδιὰ!
Αὐτὰ εἶπε μὲ παράπονο· καὶ, ἀπὸ λυγμοὺς πνιγμένους,
ἔμπρὸς στὸ θρόνον του ἔπεσε καὶ ἐστέναζε βαριά.

Σὰν κυνηγοῦσες ὄνειρα, τί τᾶβαλες μαζί μου;
εἶπ' ὁ θεὸς· σὰν ἔτρεχες ἄσκοπα, φταίω ἐγώ;
Ποῦ ἦσουν, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐμοίραζαν τὴ γῆ μου;
Σιμά σου, εἶπε ὁ ποιητής ἤμουν στὸν οὐρανό.

Τὸ μάτι μου ἄχ' ἐθαύμαζε τὸ θεῖο προσώπὸ σου
ἡ ἀρμονία τοῦ οὐρανοῦ μοῦ ἐμάγευε τὸ αὐτί·
συγχώρεσε ἓνα πνεῦμά σου, ποῦ ἀπὸ τὸ οὐράνιο φῶς σου
ἐμέθυσε καὶ ἄφησε τὸν κόσμον νὰ χαθῇ.

Καλά, εἶπε ὁ Ζεὺς, ὅμως στὴ γῆ ὅλα εἶναι μοιρασμένα·
ἵχνος δὲ μένει· μὰ ἂν ἐσύ-ὁ ἐκλεκτὸς θνητός,
θέλῃς μακρὰ ἀπ' τὴ γῆ νὰ ζῇς καὶ νᾶρχεσαι σὲ μένα,
ὁ οὐρανός μου πάντοτε γιὰ σένα εἶναι ἀνοικτός.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΟΡ

XI

Παράτησε τὸ κομπολόι σου πιά αὐτὸ καὶ πάψε
Τὶς προσευχὲς σου καὶ τὶς ψαλμωδίες σου.

Ποιόνε τάχα θαρρεῖς πῶς ὕμνεῖς μὲς στὴν ἔρημη ἐτούτη
καὶ σκοτεινὴ γωνιά ἐνὸς ναοῦ ποὺ εἶνε ὅλες

οἱ πόρτες του κλεισμένες; Καλὰ ἄνοιξε ἐσὺ τὰ δυὸ μάτια
γιὰ νὰ κυττάξης ποὺ ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἐμπρὸς σου·

εἶνε ἐκεῖ ὅπου τὴ γῆ βαθιά ὀργώνει ὁ ζευγᾶς, κ' ὅπου σπάζει
πέτρες μὲ κόπο στὰ μονοπάτια ὁ ἐργάτης.

Μαζύ τους εἶνε αὐτὸς μέσα ἐκεῖ στὴ βροχὴ καὶ στὸν ἥλιο
καὶ τὰ φορέματά του πυκνὴ σκεπάζει ἡ σκόνη.

Σὰν Ἐκεῖνον τὸ ράσο σου γδύσου καὶ σὺ καὶ κατέβα
κάτω, στίς σκόνες μέσα καὶ στὰ χώματα.

Ζητᾶς λύτρωση; ἀλλὰ ποὺ φαντάζεσαι λύτρωση ναῦρης;
μήπως ὁ Θεὸς μας ὁ ἴδιος μ' εὐχαρίστηση

τοὺς πόνους δὲ φορτώθηκε τῆς δημιουργίας καὶ γιὰ πάντα
δὲ δέθηκε μαζύ μας; Τὶς βαθειὲς παρήτησε

τώρα ἐσὺ προσευχὲς καὶ λουλούδια ἢ λιβάνια. Τὰ ροῦχα
κι' ἂν σοῦ λερώσῃ ἡ σκόνη καθόλου δὲν πειράζει.

Γιὰ Κεῖνον τράβα ἐσὺ, ἀντάμωσέ τον καὶ στάσου κοντά του
μέσα στὴν ἐργασία, μὲ ἰδρὼ στὸ μέτωπό σου.

VII

Κάθε στολίδι ὥραϊο τὸ τραγοῦδι μου ἐπέταξε πέρα
καὶ παύει πιά γιὰ κεῖνα νὰ περιφανεύεται.

Τὴν ἐνωσή μας ὦ! θ' ἀφανίζανε αὐτὰ τὰ στολίδια·
τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο θὰ μᾶς ξεχωρίζανε·

Θᾶσβυαν οἱ ψῦθηροί σου οἱ γλυκοὶ στὸ κουδούνισμα ἐκεῖνο.
Στὴ θεά σου ἡ ποιητικὴ μου, ὦ ἱμέ, ματαιοδοξία

σβεῖ κι' ἀπὸ τὴν ντροπὴ ξεψυχάει. ὦ ποιητὴ κι' ὁδηγέ μου,
τὴ ζωὴ μου κάμε, ἐνῶ ἐγὼ κάθομαι στὰ πόδια σου,

νὰ γίνῃ ἴσια κι' ἀπλὴ καθὼς μιὰ καλαμένια φλογέρα,
πού, Ἐσύ, ἀπὸ μελωδίες μπορεῖς νὰ τὴ γεμίξης.

Μετάφραση

ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ

Ὁ Λευκάδιος τὴν ἐσπέραν τῆς Πρωτομαγίας δὲν δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι διασκε-
δάσει διότι ἐξέρχεται μετὰ μείζονος θάνατος εἰς περιπάτον· δύναται ὅμως νὰ καν-
χθῇ ὅτι περιβάλλεται ὑπὸ πολλῶν περιέργων ἐθίμων καὶ προλήψεων.

Τὴν ἐσπέραν ταύτην τὰ παιδιὰ βρέχουν τὸ κουλοῦρι τὸ ὁποῖον ἡ μάνα τους
ἐφύλαξεν ἀπὸ τῆς λαμπρῆς τρώγουν αὐτὸ οἰκογενειακῶς, ἐξηπλωμένα ἐπὶ τῶν χόρτων.

Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ βρέχει τὸ μπότι τῆς εἰς τὰ μαγευμένα νερὰ τῆς ἐσπέ-
ρας ταύτης ἵνα διατηρῇ τὸ ὕδωρ καθ' ὅλον τὸ θέρος δροσερόν. καὶ τὴν πρωτὰν
μαζεύει τὸ χαμομήλι τῆς γιὰ κάθε περίστασι νὰ τῷ χῃ στὸ σπῖτι.

Ὁ καλὸς νοικοκύρης πέρνει μιὰ πέτρα φωκισμένη καὶ τὴν φυλάττει εἰς τὸ
κατῶνι του καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὡς σύμβολον πολυχρονιότητος.

Ἐκάστη δὲ οἰκία τὴν πρωτὰν φέρει τὰ παράθυρά τῆς ἐστολισμένα διὰ τῶν
ἐκλεκτοτέρων ἀνθέων, ἐν οἷς ἐξέχει κλάδος Μαῖου, ἀπαράιτητον στοιχεῖον σκολι-
λισμοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ἀλλὰ ἂν πάντα τὰ ἀνθὰ καὶ τὰ φυτὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προωρίζεται εἰς τὸ
νὰ ἐπιδεικνύονται φιλαρέσκως, κοσμοῦντα ὑπερήφανα παράθυρα ἢ πυργωτὰ στήθη,
ὁ πτωχὸς νεροκράτης, ἀφανής, μακρὰν ἐννοουμένων ἀνθέων, ξένος ποικιλοχρῶν
γλαστρῶν, κεκρυμμένος μέσῳ ἀκανθῶν καὶ διαιτῶμενος ἐν ἀπροσίτοις τάφροις, σήμερον
ἐξυπνᾷ ἐνεργητικὸς λίαν, φυλάττει ἐν τῷ κάλυκι αὐτοῦ ὅλην τὴν δόξον τῆς πρω-
τομαγίας, ἵνα ἀνταμείψῃ τὴν καλὴν ἐκείνην δεσποινίδα ἣτις ἤθελε τὸν καλημερίσῃ,
τὸν θωπεύσῃ, παρέχον αὐτῇ τὸ ὠραιότερον δῶρον, τὴν δροσερότητά του, ἀντάλ-
λαγμα προῦτου φιλήματος ἐπὶ τὸν παρειῶν τῆς.

Καὶ ἀληθῶς αἱ καλαὶ μου συμπολίτιδες δοξάζουσιν, ὅτι καθίστανται λευκότε-
ραι νηπιόμεναι τὴν πρωτὰν τῆς πρωτομαγίας διὰ τῆς δρόσου τοῦ φυτοῦ τούτου.

Πρωῖνοι, πρωῖνοι, οἱ εὐέλπιδες ἐκεῖνοι περιήγον ἀνὰ τὴν πόλιν κατὰ πρωτόν τὸ
ἀνθρώπινον τοῦ Μαῖου, τραγουδοῦντες τὸ ὥραϊον δημοτικὸν ᾄσμα:

«Τώρα εἶν' ὁ Μάϊς κ' ἡ ἄνοιξι, τώρα τὸ καλοκαίρι

τώρα κι' ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάῃ».

καὶ καταλήγοντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ παιδοῦ διδασκάλου, ὅστις ἐξ αἵθριον τὸ ἄγριον
ἔμμα του, διὰ γλυκισμάτων ὑπεδέχτο τὰ πνευματικά αὐτοῦ τέκνα.

Καὶ ὁ χωρικός τῆς πατρίδος μου διασκεδάζει τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐλληνοπρο-
πέστερον μάλιστα· διότι χορεύει ὑπὸ τὸν αἶθριον οὐρανὸν μὲ τὸ κόκκινόν του ζωνάρι
καὶ τὴν καμίζέλα του περασμένη ἀπὸ τῶνα μονάχα χέρι, τραγουδεῖ ἐλευθέρως, γελᾷ
μὲ τόσας εὐμορφὰς χωριατοπούλαις, ὥς ἐνίοτε πολὺν κολακεύει ἐξυμνῶν αὐτὰς διὰ
τοῦ ἐξῆς ὥραϊον διατίχον.

«Ἐβγήκες στὴ πρωτομαγία νὰ δροσιστῇς κυρὰ μου

ἐξώστης τὴν ἀγοράμπελη κ' ἔκαψες στὴν καρδιά μου.»

Δὲν κρίνομεν δὲ ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσωμεν καὶ τὸν ἀκόλουθον μῦθον, ὃν
ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρωτομαγίας ἐμάθομεν παρὰ τινος χωρικοῦ.

«Μιὰ φορὰ μιὰ μάνα ἐγέννησε ἕνα παιδί, καὶ τὸ μοιράναε ἡ μοίρα του, ὅτι
ὅταν πέσει ὁ τοίχος καὶ τσακισθῇ ὁ καθρέφτης ποῦνε μέσα νὰ πεθάνῃ τὸ παιδί.»

Ἡ μάνα του τὴν ἡμέραν τῆς πρωτομαγίας ἠθέλησε νὰ διαστῇ καὶ καθὼς ἐμπηγῇ
τὰ περὶονα στὸν τοίχον ἔπεσ' ὁ τοίχος κ' ἀπέθανε τὸ παιδί. Τότε εἶπε ἡ δυστυχι-
σμένη.

«Ὅποια ἔχει γυιὸ μονογενή

τὸ Μάϊ μηνὰ μὴ διαστῇ.»

Καὶ τὸ δίστιχον τοῦτο παροιματικῶς εἰσέτι λέγεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν μας.

Ἐν Λευκάδι τῇ 2ᾳ Μαῖου 1884

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ

ΑΛ. ΒΕ.Ι.ΝΟΥΛΟΥ

Η ΦΥΓΗ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Γεώργιος Σταυρός, κυρία Γκρόπιους, μιὰ στιγμή, Σερίφ Ἀγᾶς

Γεώργιος Σταυρός, (προχωρώντας).— Ἀργησα; (Παρατηρεῖ τὴν κυρία Γκρόπιους καὶ τὸ Σερίφ Ἀγᾶ. Μικρὴ παύση). Ὁ Πασᾶς μὲ κράτησε. . . Ἡ κυρία;

Σερίφ Ἀγᾶς.—Σύζυγος τοῦ Ἀγγλου Προξένου στὸ Τρίκερι. . . Ἦλθαν ἐπὶ συνεντεύξει. . .

Γεώργιο: Σταυρός.—Ξέρω. . . (Παρατηρεῖ τὴν κυρία Γκρόπιους μὲ κάποια ἐκπληξη).

Κυρία Γκρόπιους.—Ὁ σύζυγός μου πῆγε νὰ φροντίσῃ γιὰ τ' ἄλλα ἕως ὅτου εὐαρεστηθῇ ὁ Ἐξοχώτατος. . .

Σερίφ Ἀγᾶς.—Ἄν θέλετε, κυρία μου, νὰ πᾶτε πρώτη. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ. . . Πρέπει ναρθῇ ὁ σύζυγός μου. . .

Σερίφ Ἀγᾶς.—Ὅπως ἀγαπᾶτε. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς πῶ πόσο εὐτυχὴς εἶμαι πού σᾶς συνήντησα. Φεύγετε ἀμέσως;

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲν ξέρω. Ὁ σύζυγός μου θὰ ἀποφασίσῃ.

Γεώργιος Σταυρός, πρὸς τὸν Σερίφ Ἀγᾶ.—Ὁ Πασᾶς σᾶς περιμένει. . .

Σερίφ Ἀγᾶς.—Πηγαίνω, πηγαίνω. . . (Ἐξέρχεται).

(Ὁ Γεώργιος Σταυρός καὶ ἡ κυρία Γκρόπιους ἀνταλλάσσουν ἓνα βλέμμα. Ἐπειτα ἐκείνη κἀθεταὶ πάλι στὸ ντιβάνι. Ὁ Γεώργιος Σταυρός τὴν πλησιάζει, ὄρθιος).

Γεώργιος Σταυρός.—Βλέπω πῶς ἔχετε γνωριμίες ἐδῶ. . .

Κυρία Γκρόπιους; (αὐστηρά).—Γνωριμίες;

Γεώργιος Σταυρός.—Τὸ Σερίφ Ἀγᾶ, παραδείγματος χάριν.

Κυρία Γκρόπιους, (μ' ἓνα ἀόριστο χαμόγελο).—Δὲν τὸν εἶδα ποτὲ ἄλλοτε τόσο ὅσο σήμερα. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Πράγμα πού δὲν μπορεῖτε νὰ πῆτε γιὰ τὸν ταπεινὸ σας δοῦλο. . .

Κυρία Γκρόπιους (κυττάζοντάς τον διερευνητικά).—Δὲν καταλαβαίνω. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Εἰσθε τὸ γένος Μελισσάκη, Θάλεια Μελισσάκη, ἂν δὲν κάνω λάθος. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Πῶς τὸ ξερετε;

Γεώργιος Σταυρός.—Γιατὶ ἀπλούστατα ὀνομάζομαι Γεώργιος Σταυρός. . .

Κυρία Γκρόπιους (μὲ φωνὴ μισοσβησμένη ἀπὸ συγκίνηση καὶ χαρὰ).—Γιῶργο, Γιῶργο!

Γεώργιος Σταυρός.—Δὲ μὲ θυμᾶσαι; Ἐγὼ σ' ἀνεγνώρισα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. . .

Κυρία Γκρόπιους (ὕποκωφα τὸ χέρι στὸ μέτωπο).—Πόσα χρόνια, θεέ μου, πόσα χρόνια. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Τὸ 99 ἔφυγα. Δεξιτρία. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Ὅχι δεκατέσσαρα. Τὸ 98 ἦτανε. . .

Γεώργιος Σταυρός (κοντά της, στὸ ντιβάνι).—Τὶ εὐτυχὴς πού εἶμαι, Θάλεια! Ἀπὸ τὴ μέρα πού ἔφυγα, δὲν ἔπαυσα ἓνα λεπτὸ νὰ σὲ θυμοῦμαι. . . Δὲ σὲ εἶδα ποτὲ γιὰ νὰ σοῦ πῶ τὴ κλάμμα ἔκανα τ' ἀπόγευμα ἐκεῖνο, πάνω στὴν κορβέτα πού μᾶς πήγαινε στὴν Πάργα. Ἦσουν μὲ τὴ μητέρα σου σὲ κάτι βράχους καὶ μᾶς χαιρετούσατε μὲ τὰ μαντήλια σας. Θυμᾶμαι ὥς καὶ τὰ φουστάνια πού φορούσατε. Τῆς μητέρας σου ἦταν μὼβ, τὸ δικό σου κόκκινο, ἓνα κόκκινο πού ὁ ἥλιος στὴ δύση του ἔκανε σὰ φωτιὰ καὶ σὰν αἷμα. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Κι' ἐγὼ σὲ θυμώμουνα πάντα. . .

Γεώργιος Σταυρός (πικρά).—Παντρεύτηκες!

Κυρία Γκρόπιους (συντετριμμένη, ὑπερήφανα).—Δὲν τὸ θέλησα ἐγώ!

Γεώργιος Σταυρός.—Καὶ εἶσαι εὐτυχής;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ ἓνα κίνημα νευρικότητος, ζητώντας ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀπάντησιν).—Πὲς μου ἐσὺ τί ἔκανες; Γραμματεὺς τοῦ Βελῆ;

Γεώργιος Σταυρός (μὲ ἀδιαφορία).—Εἶναι στὴν οἰκογένεια. Ὁ πατέρας μου τοῦ Ἀλῆ, ἐγὼ τοῦ Βελῆ. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Ἦταν τὸ καλύτερο πού εἶχες νὰ κάνης. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Τὶ θέλετε ἐδῶ;

Κυρία Γκρόπιους.—Ξέρεις πῶς κάνωμε ἀνασκαφὲς στὸν Κότυλο τῆς Φιγαλείας. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Τὸ ξέρω. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Καὶ πῶς βρήκαμε μιὰ ζωοφόρο 30 μέτρων. . .

Γεώργιος Σταυρός.—Λένε πῶς εἶναι μεγάλης ἀξίας. Ὁ Πανσωνίας βεβαίως πῶς ἔρχεται ἀπὸ τὸ Ἐργαστήριον τοῦ Φειδία.

Κυρία Γκρόπιους.—Ἀπλὲς διαδόσεις Ἡ τεχνικὴ δὲ θυμίζει καθόλου τὴν ἀπλότητα τῶν γράμμων τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ Βάγνερ, ὁ ζωγράφος τοῦ Πρίγκιπος τῆς Βαυαρίας, πού παρακολουθεῖ τίς ἀνασκαφὲς, τῆς ἀρνεῖται κάθε ἀξία. . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἀντιθέτως, ὁ Βαρῶνος Χάλερ τοῦ Χάλερσταϊν προσφέρει 60.000 ἰσπανικά δολλάρια κι' ἄλλα τόσα σχεδὸν ὁ κόμης Μονταλιβέ, γὰρ λογαριασμὸ τοῦ Ναπολέοντος. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲν κατέληξαν ἀκόμα οἱ διαπραγματεύσεις. Κι' ὁ Βελῆς εἶναι πολὺ ἀπαιτητικὸς. Ζητᾷ ἀμέσως 30.000 γρόσια, ἐνῶ εἴχαμε συμφωνήσει νὰ μοιρασθοῦν τὰ κέρδη ὅταν (τὸ τονίζει) πουληθοῦν τὰ εὐρήματα. . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἐχει δίκιο, ἀφοῦ θὰ τὰ μεταφέρετε στὴ Ζάκυνθο. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲν πήραμε ὅμως ἀκόμα τσεντέζιμο. . . (Ὁ Γεώργιος Σταῦρος μένει σκεπτικός). Τὶ σκέπτεσαι;

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲ σοῦ φαίνεται ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεση ἀρκετά. . . ἐξευτελιστική;

Κυρία Γκρόπιους (μελαγχολικά).—Ἐγὼ εἶμαι ἡ τελευταία ποὺ μπορῶ νὰ ἔχω γνώμη σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. . .

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἀλλαγμένη φωνή).—Θάλεια. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Ναί. . .

Γεώργιος Σταῦρος (ἐπίσημα).—Θάλεια, δὲν αἰσθάνθηκες ποτὲ ποτὲ καμμιὰ λύπη γιὰ τοὺς ἀνεκτίμητους θησανροὺς ποὺ παίρνουν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα αὐτοὶ οἱ τυχοδιώκτες;

Κυρία Γκρόπιους (ἀόριστα φοβισμένη).—Περίεργος εἶσαι, Γιώργο!

Γεώργιος Σταῦρος (μὲ βαθιὰ φωνή).—Δὲν ἔβαλες ποτὲ μὲ τὸ νοῦ σου πῶς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ σύλληψη ἐπ' ἀπειρον, πῶς ἴσως μιὰ μέρα μερικοὶ Ρωμηοὶ θὰ σκεπτόνταν νὰ προστατεύσουν τὴν κληρονομιά τῶν προγόνων μας;

Κυρία Γκρόπιους (ποὺ σηκώνεται ταραγμένη).—Εἶσαι Φιλικός, εἶσαι Φιλικός; Ἄ, Γιώργο, πρόσεχε! . . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί;

Κυρία Γκρόπιους (σιγά, τρέχοντας).—Πρόσεχε, γιὰτὶ ὑπάρχει κίνδυνος. . .

Γεώργιος Σταῦρος (γελῶντας περιφρονητικά).—Κίνδυνος; (Εἶναι τόσο κοντὰ ποὺ ὁ ἕνας ἐγγίζει τὸν ἄλλον) Ναί, τὸ ἔρω, ὅλοι εἶναι ὀπλισμένοι ὡς τὰ δόντια. Ἔπειτα;

(Εἵσοδος τοῦ Γκρόπιους ἀπ' τὴ δεξιὰ πόρτα. Ἡ κ. Γκρόπιους ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸ Γεώργιο Σταῦρο μὲ μιὰ ἀσθενικὴ φωνή).

ΣΚΗΝΗ ΙV

Γκρόπιους, κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος, ἔπειτα Σερῖφ Ἀγᾶς,

Γκρόπιους (προχωρώντας ἐξωρισμένος πρὸς τὸ Γεώργιο Σταῦρο).—Κύριε!

Γεώργιος Σταῦρος (ψύχραιμα).—Ταπεινὸς σας θεράπων....

Γκρόπιους.—Γνωρίζετε πῶς ἡ κυρία εἶναι σύζυγός μου;

Γεώργιος Σταῦρος.—Εἰσθε ὁ ἴδιος τόσο γνωστός, ποὺ αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ λιγώτερο...

Γκρόπιους.—Ἡ στάση σας δὲν τὸ φανερώνει.

Κυρία Γκρόπιους.—Γνωρίζω τὸν κύριο Γεώργιο Σταῦρο ἀπὸ πολὺ καιρὸ καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἔκανε κανένα ἔγκλημα γιὰτὶ μοῦ μίλησε;

Γκρόπιους (σαρκαστικά).—Μπᾶ, εἰσθε παλιοὶ φίλοι! (Μιὰ παύση) Δὲ μοῦ ἀπομένει λοιπὸν παρὰ νὰ σᾶς ζητήσω συγγνώμην γιὰτὶ σᾶς ἐνόχλησα!

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἡ σύζυγός σας ἔχει πολὺ εὐθύ, πολὺ ἐντιμο χαρακτηῖρα γιὰ νά...

Γκρόπιους (γελῶντας ἀποκρουστικά).—Ἐμένα τὸ λέτε!... (Μιὰ παύση. Τραχεῖα). Θὰ μπορέσω ἐπὶ τέλους νὰ δῶ τὸν Ἐξοχώτατο;

Γεώργιος Σταῦρος.—Αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχει σπουδαιοτάτη συνδι-
άλεξη μὲ ἕνα ἔκτακτο ἀπεσταλμένο τοῦ πατρός του...

Γκρόπιους.—Δὲν τελείωσαν ἀκόμα;

Γεώργιος Σταῦρος.—Δυστυχῶς ὄχι.

Γκρόπιους.—Ὅπωςδήποτε θὰ παραδεχθῆτε, πῶς ὁ τρόπος αὐ-
τὸς τοῦ δέχεσθαι τὸν πρόξενο τῆς Ἀγγλίας, εἶναι τουλάχιστον... ἀνσί-
κειος!

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲν πρέπει, νὰ σᾶς φαίνεται παράξενο. Καθένας ἔχει στὴν ἐποχὴ μας ἀρκετὰ περίεργη ἀντίληψη τῆς θέσεώς του Ἀλλωστε. . . (Ὁ Σερῖφ Ἀγᾶς μπαίνει ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ βάθους) ἦρθε ἡ σειρά σας...

Γκρόπιους.—Καιρὸς ἦταν!

ΣΚΗΝΗ V

Κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος, Σερῖφ Ἀγᾶς, μιὰ στιγμή Γκρόπιους.

Γεώργιος Σταῦρος.—Πηγαίνω νὰ σᾶς ἀναγγεῖλω.

Σερῖφ Ἀγᾶς (σκεπτικός).—Κάνε γρήγορα. Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ... (Ἐξοδος τοῦ Γεωργίου Σταύρου. Ὁ Σερῖφ Ἀγᾶς, πολὺ ἀπορροφημένος, κάθεται στὸ τραπέζι).

Γκρόπιους (στὴν κυρία Γκρόπιους).—Θὰ μὲ περιμένῃς ἐδῶ κι' ὅταν σὲ εἰδοποιήσω θὰ εἰσέλθῃς.

Κυρία Γκρόπιους.—Ἀκόμα δὲ βλέπω γιὰ τί λόγο...

Γκρόπιους (βιαστικά, μὲ τόνον, ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση).—Κάνε μου τὴ χάρη ν' ἀφίσῃς τίς συζητήσεις ἐδῶ. Προπαντὸς νὰ κρατήσῃς τὴ θέση σου ἀπέναντι σ' αὐτὸν τὸν ἀναίδη!

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲ σὲ μέλλει συνήθως τόσο νὰ κρατήσω τὴ θέση μου...

Γκρόπιους (ποὺ ἔρριξε μιὰ φευγαλέα ματιά στὸ Σερῖφ Ἀγᾶ).—Εὐτυχῶς εἶναι κι' αὐτὸς ὁ βλάκας ἐκεῖ...

Κυρία Γκρόπιους.—Πότε φεύγωμε;

Γκρόπιους.—Ὅχι πρὶν ἀπὸ αὐριο το βράδυ. Στὰ Γιάννενα ἡ κατάσταση εἶναι κρισιμωτάτη. Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω τώρα κάτω μ' ἓνα-δυό. Πρὶν φύγῃ ἀπ' τὸ Ριζόκαστρο ὁ Πασᾶς, δὲ θὰ τὸ κουνήσωμε. Θέλω νὰ κανονίσω τὴ θέσῃ μου...

Κυρία Γκρόπιους.—Εἶμαι κουρασμένη...

Γκρόπιους.—Κουράγιο, κουράγιο, Θάλεια. Κατὰ βάθος, ξέρεις, πῶς ὅ,τι κάνω εἶναι γιὰ σέν...

(Εἴσοδος τοῦ Γεωργίου Σταύρου ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ βάθους).

Σερῖφ Ἀγᾶς, στὸ Γεώργιο Σταῦρο.—Ἔλα δῶ...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τώρα .. (Στὸν Γκρόπιους) Ὁ Πασᾶς σᾶς περιμένει...

(Ἐξόδος τοῦ Γκρόπιους ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βάθους).

Σερῖφ Ἀγᾶς (στὸ Γεώργιο Σταῦρο).—Ἔλα δῶ, γράψε μου μιὰ διαταγὴ πρὸς τὸ φρούραρχο.

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἀπορία).—Ὁ Πασᾶς;

Σερῖφ Ἀγᾶς ((δείχνοντάς του θριαμβευτικὰ ἓνα σακουῖλι μὲ νομίσματα))—Θὰ φύγωμε σὲ μιὰ ὥρα...

Γεώργιος Σταῦρος (σάν ἀπογοητευμένος).—Ἐφτακόσιους; (Γράφει).

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Τοὺς ἄλλους θὰ φροντίσετε νὰ τοὺς συγκεντρώσετε ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος. Βάλε τὰ δυνατά σου ἀδελφέ μου, καὶ σκέψου πῶς ἡ τύχη τῶν Πασάδων εἶναι καὶ δική μας τύχη...

Γεώργιος Σταῦρος (γράφοντας).—Ὅ,τι εἶναι δυνατό θὰ γίνῃ.

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Νὰ φροντίσης καὶ γιὰ αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπα... ξέρεις γιὰ τὸ σύλλογο.

Γεώργιος Σταῦρος.—Μεῖνε ἡσυχος (Διαβάζει καὶ τοῦ δίνει τὴ διαταγὴ). Θὰ σὲ ξαναἰδῶ;

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Φεύγω ἀμέσως. Ἀπὸ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη ὑπάρχει κίνδυνος νά...

Γεώργιος Σταῦρος (τὸν ἀσπάζεται).—Ἔχε γειά!

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Ἄς ἐλπίζωμε πῶς γρήγορα θὰ ξαναἰδωθοῦμε... (Προχωρεῖ βιαστικὰ πρὸς τὴν ἔξοδο, ἀλλὰ βλέποντας τὴν κυρία Γκρόπιους στέκεται ἓνα λεπτό). Κυρία μου, τὰ σέβη μου... Πηγαίνω ἴσως στὸ θάνατο. Ἀλλὰ θὰ σᾶς θυμοῦμαι ὡς τὴν τελευταία μου στιγμή! (Ἀπότομα ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ VI

Κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος.

Κυρία Γκρόπιους (συγκινημένη).—Εἶναι φοβερό...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί εἶναι φοβερό;

Κυρία Γκρόπιους.—Ὅταν ἡ τύχη σ' ἐγκαταλείψῃ!

Γεώργιος Σταῦρος.—Ὁ Σερῖφ εἶναι γενναῖος...

Κυρία Γκρόπιους.—Θὰ ἤθελα νὰ εἶχα τὴν γενναϊότητά του!

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί συμβαίνει; Κλαῖς, κλαῖς;

Κυρία Γκρόπιους.—Γιῶργο, Γιῶργο...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί ἔχεις;

Κυρία Γκρόπιους.—Εἶμαι τόσο δυστυχισμένη!

Γεώργιος Σταῦρος.—Γιατί;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ βαθειὰ σπασμένη φωνή).—Ἡ ζωὴ μου εἶναι τόσο μαύρη, τόσο λυπημένη, τόσο ταπεινὴ...

Γεώργιος Σταῦρος (ἄγρια).—Θέλεις ν' ἀπαλλαχθῇς;

Κυρία Γκρόπιους.—Τρελλάθηκα!

Γεώργιος Σταῦρος.—Μιλῶ σοβαρά. Ἔχω τὴ δύναμη νὰ σ' ἀπαλλάξω κ' ἀπ' τὴν κόλαση ἀκόμα!

Κυρία Γκρόπιους (τρέμοντας).—Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι...

(Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βάθους εἰσέρχεται ὁ Γκρόπιους μὲ τὸ Βελή Πασᾶ. Ὁ Βελή Πασᾶς φορεῖ στρατιωτικὴ στολή. Τὸ σακκάκι του ὅμως εἶναι ξεκουμπωμένο, ἡ ζώνη καὶ τὸ σπαθὶ βγαλμένα. Ἀπ' τοὺς ὤμους του κρέμεται ποδιήρης λευκὸς μανδύας Ἀσκεπῆς. Γένι καὶ μουστάκι. Ἡ κυρία Γκρόπιους σκουπίζει βιαστικὰ τὰ μάτια της).

ΣΚΗΝΗ VII

Κυρία Γκρόπιους, Βελή Πασᾶς, (μὴ στιγμὴ) Γεώργιος Σταῦρος καὶ Γκρόπιους

Γκρόπιους (συσταίνοντας).—Κυρία Φιλίππου Γκρόπιους...

Βελή Πασᾶς (γοητευμένος).—Εἰσθε καλά, κυρία μου;

Κυρία Γκρόπιους.—Δόξα τῷ Θεῷ.

Βελή Πασᾶς.—Ὅσο φάινεσθε στενοχωρημένη...

Κυρία Γκρόπιους.—Τὸ ταξίδι μὲ κόπασε.

Βελή Πασᾶς.—Ἀκριβῶς μοῦ ἔλεγε τὸ ἴδιο ὁ σύζυγός σας. Θὰ φροντίσωμε ὅμως νὰ σᾶς παρασχεθῇ καθε ἀνάπαυση. (Στὸ Γεώργιο Σταῦρο). Πήγαινε νὰ φροντίσης μὲ τὸν κύριο Γκρόπιους νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ διπλὰνὸ σπίτι τοῦ Κυρίτου Ἀντύπα...

Γεώργιος Σταῦρος.—Μά...

Βελή Πασᾶς (αὐστηρά).—Πήγαινε!

(Ὁ Γεώργιος Σταῦρος καὶ ὁ Γκρόπιους βγαίνουν ἀπ' τὴ δεξιὰ πόρτα).
Βελή Πασᾶς (καθήμενος κοντὰ στὴν κυρία Γκρόπιους, στὸ ντιβάνι).—Ἄν μὲ εἶχατε ἐπισκεφθῇ στὸ σεράγι, στὴν Τριπολιτσᾶ...

Κυρία Γκρόπιους (σοβαρή).—Ὁ Ἐξοχότατος εἶναι πάρα πολὺ καλὸς νὰ φροντίξῃ γιὰ μένα...

Βελή Πασᾶς.—Στοιχειῶδες καθήκον φιλοξενίας. Ἄλλωστε εἶναι συμφέρον μου νὰ σᾶς καλοπιάσω...

Κυρία Γκρόπιους (μ' ἐκπληξή).—Ἐμᾶς;

Βελή Πασᾶς (χαμογελῶντας). — Ἐσᾶς εἰδικώτερο!

Κυρία Γκρόπιους. — Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης σας εἶναι πολὺ σκληρὴ νὰ θέλῃ νὰ χοροιδέψῃ μιὰ δυστυχισμένη γυναῖκα...

Βελή Πασᾶς (πλησιάζοντας ἐλαφρὰ). — Μιλῶ σοβαρώτατα. Πρόκειται γὰρ τὰ μάρμαρα. Ζητῶ, γιὰ μερίδιό μου, 30.000 γρόσια. Ὁ σύζυγός σας δὲ μου δίνει περισσότερο ἀπὸ 20.000. Ἀλλὰ ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη χρημάτων, μεγάλη ἀνάγκη. Μπορῶ ἐξ ἄλλου νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀποστολὴ τῶν μαρμάρων στὴ Ζάκυνθο. Ὁ σύζυγός σας ἔλαβε ὑπ' ὄψει του αὐτὰ, ἀλλὰ μοῦ εἶπε πῶς μόνο ἐσεῖς μπορεῖτε ν' ἀποφασίσετε...

Κυρία Γκρόπιους (μ' ἀπορία). — Ἐγώ:

Βελή Πασᾶς. — Μὴ ζητᾶτε ὑπεκφυγὰς... Τί μοῦ δίνετε, ἐσεῖς

Κυρία Γκρόπιους (θορυβημένη, ἀλλὰ προσπαθώντας ν' ἀναλάβῃ τὴν ψυχραιμίαν της καὶ νὰ παίξῃ τὸ ρόλο της). — Πόσο ζητᾶτε ἐσεῖς

Βελή Πασᾶς. — 30.000 γρόσια.

Κυρία Γκρόπιους. — Κι' ὁ σύζυγός μου;

Βελή Πασᾶς. — 20.000

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ μποροῦσε νὰ μοιρασθῇ ἡ διαφορὰ.

Βελή Πασᾶς (γοητευμένος). — Τὸ περίμενα. Σᾶς ὑπενθυμίζω ὅμως πῶς λάβατε προσφορὰ γιὰ 60.000 δολλάρια...

Κυρία Γκρόπιους. — Ἡ δουλειὰ δὲν ἔκλεισε...

Βελή Πασᾶς. — Θὰ κλείσῃ.

Κυρία Γκρόπιους. — Ὁ Βαρῶνος τοῦ Χάλερστάϊν φεύγει...

Βελή Πασᾶς. — Δὲν ἔχει σημασία... (Σκύβει πρὸς αὐτήν). Λοιπὸν τί δίνεις;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ μιὰ αγωνιώδη προσπάθεια νὰ χαμογελάσῃ). — 20.000!

Βελή Πασᾶς (σ' ἓνα βουχηθμό). — 20.000! (Πάει νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ). Πῶς εἶναι τὸ μικρὸ σου ὄνομα!

Κυρία Γκρόπιους (ποὺ πετάχτηκε ἀπάνω, ὀπισθοχώρησε). — Βελή Πασᾶ, Βελή Πασᾶ!

Βελή Πασᾶς (ἀκολουθώντας την). — Καλὰ, δέχομαι, 20.000, ἀλλά...

(Ἡ κυρία Γκρόπιους ἔχει καταφύγει τρέμοντας στὴν ἀριστερὴ γωνιὰ τοῦ δωματίου.)

Κυρία Γκρόπιους. — Μὴν πλησιάζετε!

Βελή Πασᾶς. — Λέγε γρήγορα, δέχεσαι!

Κυρία Γκρόπιους. — Σταθῆτε, θὰ σᾶς πῶ... Ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴν πλησιάζετε ὅμως...

Βελή Πασᾶς (σταματώντας). — Καλὰ, ἀκούω, ἐμπρός.

Κυρία Γκρόπιους. — Πρέπει νὰ ξέρω ἐκ τῶν προτέρων τί;

θέλετε ὡς ἀντάλλαγμα;

Βελή Πασᾶς. — Τί; (Γελᾷ, ἓνα πλατὺ, ἄγριο γέλιο). Ὁ Γκρόπιους δὲν σοῦ ἐξήγησε;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ τρόμο). — Τί νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ;

Βελή Πασᾶς. — Μὰ δὲν καταλαβαίνεις λοιπόν! (Προχωρεῖ σιγά, συγκεκνημένα, ἀτελείωτα, κάτωχρος. Ἐξαφνα ὅμως στέκεται, τινάζεται πίσω ἑξαλλος. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος, ὅχι λιγώτερο ταραγμένος, στέκεται πρὸς τὴ δεξιὰ πόρτα).

ΣΚΗΝΗ VIII

Κυρία Γκρόπιους, Βελή Πασᾶς, Γεώργιος Σταῦρος

Γεώργιος Σταῦρος (μὲ βραχνὴ φωνή). — Πασᾶ μου...

Βελή Πασᾶς σκαιά. — Τί θέλεις ἐδῶ;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου, ἔφθασε πάλι ἓνας ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ἀπ' τὰ Γιάννενα...

Βελή Πασᾶς (σηκώνοντας τὸ χέρι). — Ἐπειτα. Φύγε...

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου!

Βελή Πασᾶς (ἐκνευριασμένος). — Τί;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πρέπει νὰ σοῦ μιλήσω ἀμέσως...

Βελή Πασᾶς. — Φύγε!

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου...

Βελή Πασᾶς (μ' ἀγανάκτηση). — Γιῶργο, ἀκούς;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου...

Βελή Πασᾶς (τρέμοντας ἀπὸ ὀργή). — Θὰ φωνάξω νὰ σὲ βγάλουν!

Γεώργιος Σταῦρος (πέφτοντας στὰ πόδια του, μὲ φωνὴ γεμάτη λυγμούς). — Συλλάβανε καὶ ἀποκεφαλίσανε τὸν Ἀλὴ Πασᾶ!...

(Ὁ Βελή Πασᾶς βγάζει μιὰν ὀξεῖα, ἀπελπιστικὴ κραυγὴ καὶ ἀρχίζει νὰ γυρίξῃ στὸ δωματίο σὰν τρελλὸς ἐνῶ κατεβαίνει ἡ

ΑΥΛΙΑ

Ἀκολουθεῖ

ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

Τέσσαρα κύρια στοιχεῖα φαίνονται στὰ λυρικά του. Ὁ θάνατος ποὺ τελειώνει κάθε πλήξη, ὁ ἥρωϊσμός ποὺ σταματᾷ ἡ ἀρετὴ τῆς ἀνθρώπινης ἀξίας, ἡ ὁμορφιὰ ποὺ ἀναπνέει τὴν ἡδονή, καὶ ἡ φαντασία καὶ τέχνη ποὺ κάνει ἀθάνατες τίς ἀνθρώπινες συμπάθειες.

B. Croce

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΑΠΟ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

(1499-1586)

Διὰ τὰ νὰ γραφῇ ἡ ἀκριβὴς ἱστορία τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐξερευνηθοῦν καὶ μελετηθοῦν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, περιζκλίσοντα θησαυρὸν ἱστορικῶν πληροφοριῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξακριβωθοῦν τὰ διάφορα ἱστορικά γεγονότα. Δυστυχῶς ἐλάχιστον μέρος τοῦ θησαυροῦ τῶν Βενετικῶν Ἀρχείων ἔχει δημοσιευθῇ μέχρι τοῦδε, τὸ πλεῖστον δὲ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα καὶ Βλ. Λαμάνσκυ (*). Ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχουν δημοσιευθῇ τὰ δοκουμενὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀκατέργαστον ὕλικόν, δύσ-χρηστον, ἰδίως διότι εἶνε γραμμένα εἰς τὴν Βενετικὴν διάλεκτον κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν ἐγγράφων τοῦ Βενετικοῦ Ἀρχείου τῶν σχετι-κῶν μετὰ τὴν Ζάκυνθον, τῶν δημοσιευμένων εἰς τὸν ὅσον τόμον τῶν «Μνημείων Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» τοῦ Κ. Σάθα θὰ παρασχωμεν κατωτέρω μερικὰς ἐνδια-φερούσας ἱστορικὰς πληροφορίας.

Διὰ τὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τῶν κτήσεών της ἡ Βενετία εἶχε θεσπίσῃ ἓν εὐφυὲς σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο εἰς τὰς ἀποικίας της ὅπως στέλ-λουν εἰς τὴν Βενετίαν πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι νὰ ὑποβάλουν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰ διάφορα αἰτήματα καὶ παράπονα τῶν κτήσεών της.

Κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1499 ἔφθασαν εἰς τὴν Βενετίαν δύο πρέσβεις τῆς Ζακύνθου, ὁ Ματθαῖος Καλόγερος καὶ ὁ Δημήτριος Μονδίνος, οἱ ὁποῖοι ὑπέ-βαλον τὰ κατωτέρω αἰτήματα :

1) Ὅταν ἡ νῆσος ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἔμεινε τελείως κατεστραμμένη, ἔγινε προκήρυξις δημοσία ἐκ μέρους τῆς Βενετικῆς κυβερνή-σωπον τὸ ὅποιον ἤθελε νὰ μεταβῇ καὶ κατοικήσῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην θὰ ἡδύ-νατο νὰ ἀποκτήσῃ ἀμπέλους, οἰκίας καὶ ἐδάφη, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ ἦσαν ἰδικὰ του, πληρῶν μόνον τὴν δεκάτην εἰς τὸν Ἅγιον Μάρκον. Κατόπιν τῆς προ-κηρύξεως ταύτης μετέβησαν ἐκεῖ ἀρκετὰ ἄτομα, ὥστε κατὰ τὸ 1499 νὰ ἦνε χίλια πεντακόσια περίπου οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι ἐπεσκέυασαν ἐρειπωμένας οἰκίας καὶ ἐκαλλιέργησαν γαῖας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφύτευσαν ἀμπέλους με-γάλους κόπους καὶ ἔξοδα. Ζητεῖται λοιπὸν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ἵνα εὐαρεσθηθῇ νὰ διατάξῃ ὅπως ὅλαι αἱ οἰκίαι αἱ παρ' αὐτῶν ἐπισκευασθῶσι, αἱ γαῖαι αἱ καλλιερρηθεῖσι, καὶ αἱ ἀμπελοὶ αἱ φυτευθεῖσι, καὶ ὅλα ὅσα εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐπισκευασθοῦν καὶ καλλιερρηθοῦν, ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των, ἀφοῦ πληρῶνουν πάντοτε διὰ τὰς γαῖας καὶ ἀμπέλους τὴν δεκάτην, διὰ

δὲ τὰς οἰκίας τὸ ἑδαφονόμιον εἰς τὴν Βενετικὴν κυβέρνησιν.

(Εἰς τὸ αἶτημα τοῦτο ἀπήντησεν ἡ κυβέρνησις καταφατικῶς).

2) Νὰ ἐπιτραπῇ ὅπως ὁ Διοικητὴς, μαζὺ μετὰ δύο ἐντοπίους, ἐκλεγομένους ἀπὸ τοὺς κατοίκους, ἐκτιμῶν τὰ εἰσοδήματα καὶ ὀρίζουν τὴν δεκάτην ἣτις θὰ πληρῶνεται κατ' ἔτος.

(Καὶ εἰς τοῦτο ἡ κυβέρνησις ἀπήντησε καταφατικῶς).

3) Νὰ ἐκλέγωνται κατ' ἔτος δύο ἄλλοι πολῖται ὡς ἐκτιμηταὶ τοῦ ἄρτου, οἴνου, κρέατος, ἰχθύων, τυροῦ καὶ ἄλλων τροφίμων, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης νὰ ἐπι-βλέπουν καὶ σφραγίζουν τὰ μέτρα καὶ σταθμά, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

(Καὶ τὸ αἶτημα τοῦτο ἔγινε δεκτόν).

4) Φαίνεται ὅτι οἱ Βενετοὶ ὑπάλληλοι ἐξεμεταλλεύοντο τοὺς κατοίκους, διὰ τοῦτο οἱ πρέσβεις ἐζήτησαν ὅπως, δεδομένης τῆς πενίας τῶν κατοίκων, μὴ ζητοῦνται παρ' αὐτῶν φόροι ἄλλοι ἀπὸ ἐκείνους ποῦ πληρῶνουν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Πλὴν τούτου νὰ ὁρισθῇ ὅπως οἱ καγκελάριοι, καβαλιέροι καὶ ὑπάλληλοι τῶν Διοικητῶν μὴ λαμβάνουν ἄλλην ἀμοιβὴν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν λαμβάνουν οἱ ἐν Κερκύρᾳ, «διότι ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ τὸν ὅποιον ἔχουν ἀπὸ τὴν Ἐξοχότητά σας, τρώγουν καὶ ἐξαντλοῦν τοὺς ἀτυχεῖς ὑπάρχουσας σας μετὰ ὑπερβολικὰς πληρωμὰς». Ἡ κυβέρνησις φυσικὰ ἐδέχθη τὰ δίκαια αὐτὰ αἰτήματα τῶν Ζακυνθίων.

5) Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ὁ Διοικητὴς τῆς νήσου δὲν ἔβλεπε μετὰ εὐχαρί-στησιν τὴν ἀποστολὴν τῶν πρέσβεων εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ παρεῖχε μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὴν μετάβασίν των, διότι δι' ἐτέρου αἰτήματός των οἱ Ζακύνθιοι παρακαλοῦν τὴν κυβέρνησιν νὰ μὴ δημιουργοῦν δυσκολίας οἱ Διοικηταί, ἀλλὰ τοὺς δίδουν ἀμέσως τὰ διαπιστευτήρια ἐγγραφὰ των. Ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι εὐχαρίστως δέχεται νὰ γίνεαι συνέλευσις ἐνώπιον τοῦ Διοι-κτητοῦ καὶ νὰ δηλώνουν τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ στείλουν πρέ-σβεις, νὰ ἐκλέγουν δὲ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Διοικητοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἦνε ὑπο-χρεωμένος νὰ τοὺς δίδῃ τὰ διαπιστευτήριά των, τὰ ὁποῖα ὅμως νὰ μὴ δύ-νανται νὰ χρησιμοποιήσουν δι' ἄλλους λιμένας. Ὅμοιως ἡ κυβέρνησις ἐδέχθη τὸ ἕτερον αἶτημα, ὅπως κατ' ἔτος ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου ἐκλέγῃ ἓνα διερχι-νέα, καθὼς συνειδίξετο εἰς τὴν Ναύπακτον.

* * *

Ἀκολουθεῖ ἐγγράφον τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, κατὰ τὸ ὅποιον αὕτη σενεζήτησε τὴν 1 Φεβρουαρίου 1500 αἴτησιν τῆς Μονῆς Παναγίας τῶν Στρο-φάδων (Sancte Marie insule de Strophalia). Ἐν τῇ αἰτήσει ταύτῃ οἱ μοναχοὶ ἀφηγοῦνται ὅτι, κατόπιν ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ ἠχμαλωτίσθησαν, ἀργότερα δὲ, θείᾳ συνάρσει, ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν αἰχμα-λωσίαν καὶ ἐπανήλθον εἰς τὴν μονὴν των, ἡ ὁποία ἦτο κατεστραμμένη.

Ζητοῦν λοιπὸν τὴν ἀδειαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ὅπως ἀνοικοδομήσουν τὴν μονὴν των. Ταυτοχρόνως ζητοῦν ὅπως ἡ κυβέρνησις ἐπικυρώσῃ τὴν ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1491 παραχώρησιν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀνδρέου Σάλδου εἰς τὴν μονὴν τῶν Στροφάδων τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ἐξωκκλησίου τῆς Παναγίας τῶν Θαυ-μάτων. (Sacellus Sancte Marie de Miraculis). Ἡ κυβέρνησις ἐγκρίνει τὴν παραχώρησιν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκευῆς τῆς Μονῆς. Ἐπίσης συναίνει ὅπως μετὰ τὴν Μονὴν τῶν Στροφάδων ἐνωθῇ ἡ Μονὴ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν κώμην Πειαινῶντα τῆς Ζακύνθου. (Monasterium Sancti Salvatoris ville Pismandé in insula Zacinti positum (*) συγκατατιθεμένου εἰς τοῦτο τοῦ παπᾶ

(1) Σάθα, Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. — V. Lamansky Secrets d' État de Venise.

(1) Ὁ Σάθας γράφει «Pismandé». ἄλλ' εἰμεθα βέβαιοι ὅτι ἀνέγνωσεν ἐσφαλμένως τὸ

Γερμανού Ραζή. εις τὸν ὁποῖον κληρονομικῶ δικαίῳ ἡ μονὴ αὕτη ἀνήκεν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅπως οἱ μοναχοὶ τῶν Στροφάδων λειτουργοῦν τὴν μονὴν αὐτὴν τῷ Σωτήρῳ.

Ἔπεται ἔγγραφον τῆς 4 'Ιουνίου 1544 τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Προνοητὴν Ζακύνθου, ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Ὁ σεβάσμιος Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Στροφάδων, περὶ τῆς καλωσύνης καὶ χριστιανικότητος τοῦ ὁποῖου μοῦ ὠμιλήσατε διὰ μακρῶν εἰς ἐπιστολάς σας, ἦλθεν εἰς τὴν Βενετίαν καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον ἡμῶν ἐξέθηκεν ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἡ μονὴ αὕτη ὑπέστη μεγάλας βλάβας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐκὰν κατεστράφη, ἐκ δὲ τῶν μοναχῶν ἄλλοι ἡμαλωτίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀπέθανον. Ἐξ αἰτίας τῆς πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς, μερικά εἰσοδήματα τῆς μονῆς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν ἀρπάζονται καὶ ἐξακολουθοῦν ἀρπαζόμενα, διότι παρέμειναν χωρὶς φροντίδα καὶ φύλαξιν τινα. Τοιοῦτοτρόπως οὗτοι στεροῦνται τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, τώρα μάλιστα τοῦ οὗτοι ἠδὲ ἡμῶν κατ' ἀριθμὸν. Συνεπῶς μᾶς παρεκάλεσε νὰ σᾶς γράψωμεν συνιστώμεντες αὐτοὺς ὅπως ἐπανακτήσουν τὰ εἰσοδήματά των. Καὶ ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ στερήσωμεν τῆς τιμίας καὶ δικαίας ὑποστηρίξεώς μας θρησκευτικούς ὁρ- γανισμοὺς πτωχοὺς καὶ μαστιζομένους ἀπὸ τοιαῦτα ἀτυχήματα, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς ἀπευθύνωμεν τὴν παροῦσαν, συνιστώντες μετὰ τῆς Γερουσίας ἐνθέρμως, ὅπως εἰς τὸν ρηθέντα σεβάσμιον ἡγούμενον, ἢ τοὺς ἀντιπροσώπους του, παρά- σχετε πᾶσαν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν διὰ νὰ ἐπανακτήσῃ τὰ εἰσοδήματα τὰ ὅποια θὰ ἀποδείξουν ὅτι τοὺς ἠρπάγησαν, ἀποδεικνύοντες τὴν νόμιμον κτήσιν, προνόμια καὶ μακρὰν κατοχὴν. Ὅπου δὲ δὲν δύναται νὰ ἀποδείξουν τὰ προνόμια των, λόγῳ ἀπωλείας κατὰ τὴν πυρπόλησιν, νὰ παρουσιάσουν ἀξιοπιστοὺς μάρτυρας, ὥστε εἰς τὴν ρηθείσαν μονὴν νὰ ἀποδοθῶν ἐξ ὁλο- κλήρου τὰ πτωκικά εἰσοδήματά της, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διαρπαγῆς ὑπὸ ἀρπάγων, ἀλλὰ διατηρουμένης τῆς μονῆς εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, ἵνα οἱ μοναχοὶ οὗτοι δύναται νὰ συντηροῦνται καὶ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν γαλήνην τῆς ἐπικρατείας μας».

Κατὰ τὸ ἔτος 1586 εὐρίσκομεν ἄλλο ἔγγραφον περὶ Στροφάδων. Δι' αὐ- τοῦ ἡ κυβέρνησις διατάσσει ὅπως ἀγορασθῶν καὶ σταλοῦν εἰς τοὺς μονα- χοὺς Στροφάδων δοκοὶ καὶ σανίδες ἀξίας 93 δονατῶν, διὰ νὰ διορθώσουν τὰ κελλιά των, ὅπως παρεκάλεσαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τουρκικά πλοῖα κάνουν ἐπιδρομὰς εἰς Στροφάδας «καὶ δύνανται νὰ ἐπιφέρουν μεγάλας ζημίας, ἐν ᾗ περιπτώσει οἱ μοναχοὶ οὗτοι δὲν ἔχουν τὸ μέσον νὰ ἀμυνθῶν ἀποσυρόμενοι εἰς μικρὸν πύργον κατασκευασθέντα παρ' αὐτῶν, διὰ τοῦτο διατάσσεται ὁ Προνοητὴς νὰ στείλῃ ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον ἑξ πυροβόλα (archibusoni) καὶ δύο τηλεβόλα (pezzi di ferro) μετὰ τὰ πυρομαχικά των, διὰ νὰ παραδοθῶν εἰς τοὺς καλογήρους, μαζὺ μετὰ 12 σπαθία διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν».

* *

Οἱ δύο ἱστορικοὶ Ζακύνθου Δούντζης καὶ Χιώτης βεβαίουν ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ζακύνθου ὑπὸ τῶν Βε- νετῶν οἱ Λατῖνοι Ἐπίσκοποι τῆς νήσου ἦσαν μόνον τιτλοῦχοι, διότι, καίτοι διωρίζοντο ἐπίσκοποι Λατῖνοι, αὐτοὶ δὲν ἤρχοντο εἰς τὰς νήσους, καθότι μετὰ

ὄνομα τοῦ χωρίου καὶ ἀντὶ τοῦ ἵπο ὑπέθεσαν ὅτι ἦτο μα. Διότι χωρίον Πισμάντε δὲν ὑπῆρχε ποτὲ εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐνῷ ἀπεναντίας ὑπάρχει ἕως σήμερον χωρίον Πεισινώντα.

τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων καὶ τὴν κατερήμωσιν τῶν νήσων οἱ καθολικοὶ ἦσαν ὀλίγιστοι (1). Ἐν τούτοις ὁ Σάθας (2) δημοσιεύει διαταγὴν τῆς Βενετι- κῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν καὶ τοὺς Προνοητὰς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἀποδεικνύουσιν τὸ ἀντίθετον. Ἡ διαταγὴ αὕτη, τῆς 31ης Μαρτίου 1502, ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Εὐρίσκεται ὁ σεβασμιώτατος Μάρκος ντὶ Φραντσέσκη, πολίτης Βενετὸς Ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἤδη ἀπὸ 15 περίπου ἐτῶν (3). Τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην νομίμως ἔδωκεν αὐτῷ ἡ Ἁγία Ἐδρα, τῇ συγκαταθέσει τῆς κυβερνήσεώς μας, ἐξηκολούθησε δὲ διευθύναν ταύτην μετὰ πολλὴν ἀκεραιότητα καὶ γενικὴν ἱκανοποίησιν. Ἡμεῖς πάντοτε ἡγαπήσαμεν τὸν ρηθέντα ἐπίσκοπον διὰ τὰ προτερήματα αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ πολὺ περισσότερον τώρα τὸν θεωροῦμεν ἄξιον τῆς εὐνοίας μας, διότι ἔχασε πᾶν ὅ,τι εἶχε κατὰ τὴν ἀτυχὴ ἄλωσιν τῆς Μεθώνης καὶ εἶδε σφαζόμενον καὶ ἀπαγομένον εἰς αἰχμαλωσίαν ἕνα ἀδελφόν του, πολλὰς ἀνεπιούους του καὶ ἄλλους συγγενεῖς του.

» Ἐρχομένου τώρα τοῦ ἐπισκόπου τούτου ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς γράψωμεν τὴν παροῦσαν, θέλοντες καὶ μετὰ τὸ Συμβούλιόν μας διατάσσον- τες ὑμᾶς μετὰ ὅλην τὴν θέλησιν καὶ ψυχὴν μας, ὅτι ὅχι μόνον ὀφείλετε νὰ τὸν διατηρήσετε εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ζακύνθου, καθ' ὃν τρόπον καὶ τύπον αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ προκατοχοὶ του πάντοτε κατεῖχον ταύτην μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὀφείλετε προσέτι νὰ τὸν εἰσαγάγητε εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας, ἐξασφαλίζοντες εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ εἰσοδήματα, κέρδη καὶ πᾶν δικαίωμα ἀμφοτέρων τῶν ἐπισκοπῶν καὶ διατηροῦντες ὅλα τὰ δικαιώματα, προνόμια καὶ δικαιοδοσίας ἀπορροεῖσας ἀπὸ τὰς Ἀποστολικὰς Βούλλας, τὰς ὁποίας εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ τοῦ πληρεξουσίου του, θὰ σᾶς ἐπιδείξῃ.

» Καὶ ἐπειδὴ μανθάνομεν ὅτι κάποιος παπᾶ Ἀνδρέας κατῴρθησε νὰ λάβῃ ἀπὸ ὑμᾶς ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι σᾶς ὑπερήγαγε καὶ παρεχωρήθη αὐτῷ κατόπιν κακῶν πληροφοριῶν, καὶ κατῴρθησε νὰ ἐπι- τύχῃ ὅχι μόνον τὴν ἐλληνικὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κεφαλληνίας, τῆς ὁποίας ὁ νό- μιμος ἐπίσκοπος ζῇ ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλληνικὴν ἐπισκοπὴν Ζακύνθου, ἡ ὁποία πάντοτε ἦτο ἡνωμένη μετὰ τὴν Λατινικὴν Ἐπισκοπὴν, καὶ τῆς ὁποίας τώρα νόμιμος κάτοχος εἶνε ὁ Μάρκος ντὶ Φραντσέσκη, θέλομεν καὶ διατά- σσομεν ὅπως κατ' οὐδένα τρόπον ἐπιτρέψῃτε εἰς τὸν ρηθέντα παπᾶ Ἀνδρέαν νὰ ἀναμειγνύητε εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἐλληνικὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ζακύνθου, οὔτε εἰς τὴν λατινικὴν τῆς Κεφαλληνίας, τὴν νομίμως παραχωρηθεῖσαν ἀπὸ τὸν Πάπαν εἰς τὸν Μάρκον ντὶ Φραντσέσκη, καὶ ὅπως ἀνακαλέσητε καὶ ἀκυρώ- σῃτε πᾶν ἔγγραφον ἢ παραχώρησιν γενομένην σχετικῶς μετὰ τὴν ἐλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ζακύνθου, ὡς καὶ μετὰ τὴν λατινικὴν τῆς Κεφα- ληνίας. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γενικῶς πρέπει νὰ συμμορφωθῇτε μετὰ τὰς Παπικὰς Βούλλας.

» Πρέπει, θέλομεν καὶ σᾶς διατάσσομεν ὅπως ἐὰν ὁ ρηθεὶς παπᾶ Ἀν- δρέας ἢ ἄλλοι ἤθελον θέλῃ τὰ εἰσοδήματα ἢ τὰ δικαιώματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Μάρκον Ντὶ Φραντσέσκη, ἐξαναγκάσητε αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψουν.

(Ἀκολουθεῖ)

(1) Π. Χιώτης, Ἱστορικά Ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου. Τόμ. 6, σελ. 102.

(2) Κ. Σάθας, Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τόμ. 5, σελ. 80.

(3) Οὗτος διωρίσθη ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον Δ' τὴν 29 Μαΐου 1499 καθολικὸς ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, διεδέχθη δὲ αὐτὸν τὸ 1503 ὁ Ἰωάννης Οὐγγαρος. (Κατράμη Ἀνάλεκτα Ζακύνθου σελ. 92).

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ

— 'Η 'Εταιρεία τῶν Φιλοτέχνων ὁργάνωσε σὸ Μέγαρον Δελφινώρην ἔκθεσιν τῶν ἔργων τοῦ ἀληθομόνητου σκηνογράφου Πάνου Ἀραβαντινοῦ. Οἱ μακιέτες ποὺ ἐκτίθενται δεῖχνουν ἓνα καλλιτεχνικὸ δαιμόνιο, ποὺ ἐκτιμήθηκε διεθνῶς.

— Μὲ μεγάλην ἐπισημότητα γίνηκαν τὰ ἐγκαίνια κ' ἡ παράδοσις τοῦ Μουσείου Μπενάκη, ποὺ χάρισαν σὸ Κράτος ὁ κ. Ἀντώνιος Μπενάκης.

— 'Ο κ. Παπανδρέου ἀνεκοίωσε στὴ Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου πῶς τὸ Κράτος ἔρχεται ἐπικουρὸς μὲ 110 ἑκατομμύρια γιὰ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Πανεπιστημίου μας, σὲ τρόπο ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὰ καλύτερα εὐρωπαϊκὰ, ἰδίως στὴν ἀφθονία τῶν τεχνικῶν μέσων. 'Η νέα αὕτη χειρονομία τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴς ἐπιστῆμης βρῆκε εὐγνώμονα ἀπήχησιν σ' ὅλον τὸν ἐπιστημονικὸ κόσμον.

— 'Επειτα ἀπὸ τὴν ταχτοποίηση καὶ τὴν καταγραφὴν τῆς Βιβλιοθήκης Γριτζάνη, ὁ ἐνεργητικὸς νέος ἐπιστῆμων κ. Διον. Παπαγιαννόπουλος, ταχτοποίησε καὶ κατέγραψε στὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν πλοῦσια βιβλιοθήκην Μεβιάζης. Κατάλογοι καὶ τῶν δύο θὰ δημοσιευθοῦν σὲ εἰδικὰ τεύχη.

— Στὴ Σκῦρον γίνηκαν μ' ἐπισημότητα τ' ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἄγγελου ποιητῆ Μπουρῆ.

— Στὴν Πάτρα ἐπίσης, σὸ σπῖτι ποὺ γεννήθηκαν ἡ Ματθίλδη Σεργιά καὶ ὁ Παλαμᾶς, γίνηκαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἀναμνηστικῶν πλακῶν.

— 'Ο ποιητὴς Μιχ. Ἀργυρόπουλος ἐτοιμάζει νὰ ἐκδόσῃ τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογὴ «Τραγούδια τῆς Ζήλειας», ἓνα μέρος τῆς ὁποίας δημοσίευσε ἡ «'Ιόνιος 'Ανθολογία». 'Επίσης ἓνα τόμον ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν μελετῶν του «'Απὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὰ Βαλκάνια».

Η 'ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

«Σὰς παραδίδω τὴν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ προσφορὰν, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν αἰωνίαν ἑλληνικὴν ἄνοιξιν, ἡ Ρώμη καὶ ἡ Φασιστικὴ 'Ιταλία ἐπιθυμοῦν νὰ σὰς προσφέρουν, ὦ Ἀθηναῖοι, μὲ ἀνοικτὴν καρδίαν. Εἶναι ἡ προσφορὰ τῶν καρπῶν τῆς συγχρόνου τέχνης μας».

Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Κόμητος Βόλπι στὰ ἐγκαίνια τῆς 'Ιταλικῆς ἐβδομάδος εἰς τὸ Ζάππειον.

«Μὰς παρέχεται σήμερον ἡ εὐκαιρία—ἀπότης ὁ κ. Βουδολούμης—εἰς μικρὸν τιμῆμα τῆς 'Ιταλίας, γύρω ἀπὸ ἓνα πλαῖσιον ἑλληνικόν, νὰ θαυμάσωμεν τὸ ἱταλικὸν πνεῦμα ἐν δλῇ του τῇ λαμπρότητι».

Καὶ ἀληθινὰ σὸ ἑλληνικὸ αὐτὸ πλαῖσιον ἦταν εὐκολώτερον νὰ κατανοηθῇ τὸ σημερινὸ πνεῦμα ποὺ διέπει κάθε καλλιτεχνικὴ ἱταλικὴ ἐκδήλωση, ρυθμισμένην πάνω σ' ἓναν ἀπλό, σοβαρὸ καὶ ἀβίαστο τόνο, ὅπως ἀπλῆ, σοβαρὴ, θετικὴ εἶναι ἡ φασιστικὴ μορφή ποὺ διέπει τὴ σύγχρονη ἱταλικὴ ζωὴ. 'Ετοι ἐσχεδιάσθη, ἀνηγγέλθη, ἐπραγματοποιήθη, διεφημίσθη καὶ ἡ ἔκθεσις. 'Ενα σύνολο πειθαρχημένον ποὺ δονεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιον παλμό, σὰν νὰ διευθύνεται ἀπὸ τὸ ἴδιον ἀόρατον καλλιτεχνικὸ χερὶ. Πολλοὶ διερωτήθηκαν τώρα ἂν πράγματι ἐκπροσωποῦνται στὴν ἔκθεσιν ὁλόκληρος ἡ σύγχρονη 'Ιταλικὴ Τέχνη μὲ τὴς διάφορας σχολὰς τῆς.

'Αλλὰ δὲν εἶχαμε βέβαια τὴν ἀπαίτησιν νὰ δοῦμε μίαν ἔκθεσιν σὰν τὴν περίφημην τοῦ Λονδίνου, ὅπου ἀριστουργήματα ἀμυνήτου ἀξίας τῆς Ἀναγεννήσεως μετεφέρθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν 'Ιταλίαν. Οὔτε τέτοιο σκοπὸ εἶχε ἡ ἔκθεσις τοῦ Ζαπείου, ὅπως καὶ κείνες τοῦ Βερολίνου, Παρισιοῦ, Βρυξελλῶν, Ἐλβε-

τίας, ποὺ ἄφησαν τόσες καλὰς ἐντυπώσεις. 'Ήταν ἡ ἐπίσκεψις τῆς Τέχνης τῶν τελευταίων χρόνων. Καὶ ἐδοκίμασαμε μίαν σπανίαν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν στὴν εὐσυνειδητὴ, σοβαρὴ, ἐπιβλητικὴ, αὐθόρμητη καὶ ρεαλιστικὴ ἐργασία. Πολλοὶ θὰ νοσταλγοῦσαν βεβαίως περισσότερη τόλμη, μεγαλύτερη πρωτοβουλία, ἐντονώτερον παλμό καλλιτεχνικῆς ἀνησυχίας, κάποια πρωτοπορία. Ἀλλὰ ὅπως ὁ κ. Τσαρλάντινι μᾶς ἐξήγησε στὴ διάλεξίν του, ποὺ διάβασε καὶ περικοπὴ σχετικοῦ λόγου τοῦ κ. Μουσσολίνι, ἡ ἱταλικὴ Τέχνη γενικά, ἀφοῦ πέρασε τὴς διάφορες μοντέρνες ροπὰς καταστάλαξε σὸ ρυθμὸν ἐκεῖνο, τὸν νεοκλασσικὸ ποὺ ταιριάζει περισσότερον μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς, τὴ φύσιν τῆς, τὰ ἰδανικά τῆς καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς. 'Ετοι ἀπὸ τὸ φοντουρισμὸ, ποὺ ξεπέρασε τὸν ρωμαντισμὸ ποὺ γέμιζε δάκρυα τὴς ἱταλικῆς φοντάνης, ἡ τάση στὸν κλασσικισμὸ ξαναφέρει τὴν Τέχνην στοὺς μεγάλους προδρόμους τῆς τοῦ Νοβετσέντο.

Πρέπει νὰ τονίσουμε τὴν ἀπείριτον καλαισθησίαν, μὲ τὴν ὁποίαν μέσα σὲ ἐλάχιστες μέρες κατωρθώθηκε τὸ θαῦμα τοῦ Ζαπείου. Αἱ διακοσμητικαὶ τέχναι, ποὺ ἀνθρῶν ἀληθινὰ στὴν 'Ιταλία, μὲ τὸν ἴδιον φασιστικὸ ρυθμὸ τῆς ἀπλότητος καὶ καλαισθησίας. Ἀξιοσημείωτες ἐπίσης «οἱ μικρὲς βιοτεχνίες». Ἡ αἴθουσα τῶν ὑποδειγμάτων, ἀντιγράφων ἀρχαίων ἔργων καὶ ἐπιπλώσεων ρυθμοῦ ἀναγεννήσεως ἀληθινὸν θαῦμα: Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης ἡ αἴθουσα τῶν κεντημάτων, μεταξωτῶν καὶ γυναικείων εἰδῶν.

Ὅσο γιὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ βιβλίου ἐκτός ἀπὸ τὴς πολυτελεῖς ἐκδόσεις καὶ σπάνιες μπουσσούρες, τὴν 'Ιταλικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, τὴς κλασσικῆς ἐκδόσεις καὶ πολλὰ ἄλλα γνωστά ἔργα, δὲν βρήκαμε, πρὲς νὰ τὸ ὁμολογήσουμε, καὶ τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἐνδιέφεραν ἓναν Ἱταλομαθὴ διανοούμενον. Σύγχρονες κριτικοαναλυτικὲς μελέτες, αἰσθητικῆς, φιλοσοφικῆς δοκίμια, ἀντιλήψεις τῶν μεγάλων τῆς συγγραφῆς γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα ποὺ προβάλλουν καθημερινῶς στὴ ζωὴ μας, ἐξηγήσεις τῆς σημερινῆς διανοητικότητος, δὲν βρήκαμε. Μιὰ ἔκθεσις βιβλίου θὰ εἶχε σκοπὸ ἢ νὰ δείξῃ τὴ σύγχρονη ἐκδοτικὴ πρόδοσιν ἢ τὴ σύγχρονη πνευματικὴ ἀνθισιν. Τὸ πρῶτον ἐνδιέφερε τοὺς φιλότεχνους καὶ συλλέκτες, τὸ δεύτερον γενικά κάθε φιλοαναγνώστη Ἱταλομαθῆ. Τοὺς διανοομένους ὅμως ποὺ βρίσκονται ἐν γράσει τῆς ἱταλικῆς παραγωγῆς δὲν θὰ ὠφελοῦσαν παρὰ ὠρισμένα βιβλία ποὺ θὰ τοὺς ἔκανα νὰ κατανοήσουν βαθύτερα τὸ σύγχρονον ἱταλικὸν πνεῦμα.

ΣΠΕΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΤΑΛΙΑ

Συνέντευξις μὲ τὸν κ. Τσαρλάντινι

Οἱ διαλέξεις ποὺ γίνηκαν σὸ Ζάππειον γιὰ τὴν 'Ιταλικὴν Ἐβδομάδα, δὲν ἦταν δυνατόν βέβαια νὰ δώσουν ἀπόλυτα ζωντανὴν τὴν εἰκόνα τῆς καταπληκτικῆς προσόδου, πραγματικῆς ἀναγεννήσεως, ποὺ ὁλοένα παρουσιάζει ἡ 'Ιταλία σ' ὅλες τὴς φάσεις τῆς τέχνης, σ' ὅλες τὴς πνευματικῆς μορφῆς. Γιατὶ δυστυχῶς στὴν Ἑλλάδα, ἡ σύγχρονη καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ 'Ιταλία εἶναι παρθένο ζήτημα. Ἴσως ἡ ἔκθεσις τοῦ Ζαπείου νὰ δώσει μίαν ὠθησιν σὸ μέλλον νὰ παρακολουθεῖ καὶ νὰ τὴν σπουδάζει ὁ Ἕλληνας, καλύτερα. Ἐκφράζομαι ἐπιφυλακτικὰ γιατί μὲ λύπην μου εἶδα νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύεται σ' ὅλα τὰ σημεῖα ἐπιτυχῶς, π. χ. σὸ βιβλίον. Πολὺ πενιχρὰ καὶ ὀχι μὲ τὰ χαρακτηριστικώτερα ἔργα. Γιὰ τοῦτο μίαν ἰδιαίτην συνέντευξίν μου μὲ τὸν κ. Τσαρλάντινι (ποὺ περὶληψή τῆς δημοσίευσιν καὶ τὴν Π ε ἰ θ α ρ χ ἰ α 3 Μαΐου) βάλλοντάς του εἰδικὰ ἐρωτήσεις σὲ ὠρισμένα ζητήματα θὰ καταποίσει πλατυτέρα τοὺς ἀναγνώστες τῆς 'Ι ο ν ἰ ο υ 'Α θ ο λ ο -

γίαις. Ὁ κ. Τσαρλάντινι μ' ἀκούραστη δίψα στή δράση ἐκπροσωπεύει ἀπόλυτα τήν ψυχολογία τοῦ σημερινοῦ Ἰταλοῦ, πού μ' ἐνθουσιασμό δίνει ὅλες του τίς δυνάμεις γιά μίαν ἀναμόρφωση. Πολύμορφη ἡ σταδιοδρομία του. Πολιτικός, πρόεδρος ἐκδοτῶν, ἀπό τοὺς πρῶτους θερμοὺς ἐμπυρωτοὺς τῆς ὁργάνωσης πρὸς διάδοση τοῦ βιβλίου καὶ συγγραφείας πού ἡ φήμη του πρὸ πολλοῦ ἔχει ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς πατρίδας του. Συγγραφείας μὲ τίς συγχρονισμένες τάσεις καὶ τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία τοῦ αἵωνα, τὰ περισσότερα ἔργα του περιστρέφονται σ' ἐντυπώσεις μακρινῶν ταξιδειῶν ἀπὸ τὴν Ἀφρική, Ἀμερική κ. ἄ.

* *

—Παρατηρῶ—ἀρχισα—τελευταία στήν ἰταλική λογοτεχνία, παρ' ὅλες τίς συνοθυλευόμενες ροπές, μιὰ συμπάθεια πρὸς τὴ γερμανικὴ καὶ γαλλικὴ φιλολογία καὶ ἰδίως πρὸς τὴν τελευταία. Ἀλλὰ γιά ἐπίδραση;

—Ἐπιδράσεις—μοῦ ἀπάντησε—ἰδίως στήν ἐποχὴ τοῦ τηλέγραφου καὶ τοῦ ραδίου παρατηροῦνται σ' ὅλες τίς φιλολογίαις. Δὲν ὑπάρχουν πιά φιλολογικὰ σύνορα. Ὅμως στήν Ἰταλία οἱ ἐπιδράσεις εἶνε πολὺ ἐφήμερες. Εἶνε μιὰ μόδα, ἕνας σνομπισμὸς πού περνᾷ.

—Ποιά προτίμησι δείχνει ὁ ἰταλικὸς λαός; Τὶ εἶδος βιβλίου ξοδεύεται περισσότερο;

—Ὁ λαὸς δὲν εἶνε σταθερὸς στὶς προτιμήσεις του. Οὔτε ὑπάρχουν ὁμοία γούστα σ' ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα. Ἡ ἀνεπτυγμένη τάξις κλίνει στὶς ἱστορικές καὶ πολιτικὰς μελέτες. Μὲ μιὰ λέξι, ἀγαπᾷ τὴ φιλολογία ὑψηλῆς πνευματικότητος. Ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὰ περιπετειώδη ἔργα καὶ γενικὰ ὅ,τι τείνει πρὸς τὸν κινηματογράφο. Ἀγαπᾷ τὰ βιβλία πού μιλοῦν γιά ταξίδια, καὶ ἰδίως γιά ταξίδια περασμένης ἐποχῆς.

—Σὲ ποῖο εἶδος πιστεύετε πὼς ἡ περίοδος τοῦ φασισμοῦ θ' ἀφήσει περισσότερο τὰ ἴχνη της;

—Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψει. Ὁ φασισμὸς, μὲ τίς δυνάμεις πού ἔχει, θὰ γεμίσει ἕναν αἰῶνα δικό του.

—Παρατηρεῖται, πράγματι, τελευταία μιὰ τάση πρὸς τὸν κλασσικισμό, καὶ ἰδίως στήν ποίηση;

—Εἶνε μιὰ τάση πρὸς τὴν σταθεροποίηση τοῦ πνεύματος, πού μποροῦμε ν' ἀποκαλέσουμε κλασσική. Μιὰ προσπάθεια, ὥστε ὅ,τι γίνεται νὰ μείνει καὶ στὸ μέλλον. Δὲν ξέρει κανεὶς τί θὰ βγεῖ ἔξω. Τὸ μεσογειακὸ πνεῦμα ὅμως θὰ ἐπιπλευσεί, γιά μίαν ἀκόμη φορὰ, μὲ ὅλο τὸ συγχρονισμό τοῦ καιροῦ μας. Ἡ ποίηση εἶνε κάπως χαλαρωμένη. Μά ὑπάρχει ἡ ποίηση τῆς δράσεως πού σκεπάζει ὅλα. Θάρθει κατόπιν ὁ λυρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ μυθιστόρημα παίρνει νέα ζωὴ. Σὲ λίγο θὰ ἐκπλήξουμε.

—Ἡ πολεμικὴ φιλολογία τῆς πατρίδος σας σὲ ποιά γραμμὴ βρίσκεται μὲ τὸν Μονέλλι, Κομίσσο, Ἀλβάρο;

—Ἡ πολεμικὴ φιλολογία ἔδωσε ἔξοχα παραδείγματα. Ἡ Ἰταλία ὅμως δὲν εἶνε ἡ χώρα πού καιροσκοπεῖ ἕνα τραγικὸ ἢ μεγάλο γεγονός. Ἐχομε παρακαταθήκη τόσο ὕλικό γιά τὸν αὐριανὸ συγγραφέα ἢ ποιητὴ, ὥστε νὰ φτιάσει ἔργα ἀθάνατα.

—Γιὰ τὴν Ἀκαδημία σας τί πιστεύετε; Στέκει ἀμερόληπτη, ὑπεράνω ἀρχῶν, δίνοντας πραγματικὴν ὠθηση στὰ γράμματα; Ἡ ὠφελοῦν περισσότερο μὲ τὰ πλούσια βραβεῖά τους οἱ ἰδιωτικὲς πρωτοβουλίες ἐκδοτῶν, ἐφημερίδων κτλ.

—Ἡ Ἀκαδημία ἔχει καθαρῶς φασιστικὸ χαρακτήρα. Μέσα σ' αὐτὴν ἀντιπροσωπεύονται ὅλα τὰ ρεύματα, πού δοῦν στὸ περιθώριο τῆς ἐθνικῆς προόδου Συγκέντρωση ἐπιστημονικῆ, φιλολογικῆς, καλλιτεχνικῆς ἐνεργείας.

Ἐρευνα ἐπιστημονικῆ, ταξίδια, ἐπαφὴ ἐκπολιτιστικὴ μὲ ὅλο τὸν κόσμον. Ὁ Μαρινέτι δίπλα στὸν Μαρκόνι. Αὐτὸ δὲν κάνει ἐντύπωση, μὰ χτυπᾷ πολὺ ὁ Μαρινέτι νὰ συνεργάζεται μὲ τὸν Φαρινέλι, μὲ τὸν Νοβάρο, μὲ τὸν Τίτο ἢ μὲ τὸν Σαρτόριο. Ὁ Μουσολίνι σχετίζει τὸ κάθε τι περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάιν. Γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν μεσογειακὸν πολιτισμόν, χρησιμοποιεῖ ἀνθρώπους κάθε σχολῆς, κάθε ἡλικίας, κάθε ἀξίας, ἀρκεῖ νὰ συντελέσουν μὲ ὅλα τους τὸ δυνατὰ στὸ ἀνεγειρόμενο οἰκοδόμημα.

Ἡ ὠθηση τοῦ Μουσολίνι εἶχε ἀπολεσέματα θαυμάσια. Οἱ ἰδιῶτες, βασιζόμενοι ἀπόλυτα σ' αὐτόν, προσφέρουν τὸ χρῆμά τους γιά τὴν πρόοδο τῶν γραμμάτων κ' ἐπιστημῶν. Παράδειγμα τὰ βραβεῖα τῆς «Στάμπας», τοῦ «Corriere della Sera», τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας, τοῦ Βόλτα καὶ ἀμέτρητα ἄλλα.

—Ποιοὶ συγγραφεῖς ἔχουν μεγαλειτέραν ἐπίδραση; Παρατηρῶ μὴν ὁμάδα νέων μὲ πολλὴ δράση στήν «Italia Letteraria». Καὶ ὁ «Πήγασος»; Ἡ ὁμάδα τῆς «Ronda»; Ἦταν τάχα κάτι παρόμοια μὲ τὴν καλῆ «Κροῦσκα»; Καὶ οἱ Κρεπουσκολάροι;

—Δύσκολη ἐρώτηση. Συγγραφεῖς εἶνε πολλοί. Στὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν φήμη, ἐκτὸς τοῦ d' Annunzio, πού βρίσκεται ἀκόμη σ' ὅλη του τὴν ἀκμὴ, ὁ Πιραντέλο, ὁ Παπίνι, ὁ Μποντεμπέλι, ὁ Ὀγιέτι, ὁ Μποργκέζε, ὁ Ντὰ Βερόνα. Ὅσο γιά τὴν ὁμάδα τῆς «Ronda», δὲν ὑπάρχει πιά. Ὑπάρχουν ὅμως οἱ ὁπαδοὶ τῆς πού εἶνε λίγο ἢ πολὺ νεοκλασσικοί, ἐκεῖνοι πού ἀγαπᾶνε τὴ σοβαρότητα τῆς μελέτης καὶ τὴ σοβαρότητα τοῦ ὅρους. Διάφορες ἀντιθέσεις—κρεπουσκολάροι καὶ φρουτουριστές. Κατὰ προτίμησιν ὁ «Πήγασος» δημοσιεύει τὰ ἔργα τους, γιατί ὁ Ὀγιέτι ἦταν ροντίστας πρὸ τοῦ νὰ ἰδρυθεῖ ἡ «Ronda». Ἡ «Italia Letteraria» δὲν εἶναι τόσον ἀποκλειστικὴ σὰν τὸ «Πήγασος», καὶ ὅμως τοὺς ἰδίους συγγραφεῖς φιλοξενεῖ. Σύγκριση τῆς «Ronda» μὲ τὴν «Κροῦσκα» δὲν μπορεῖ νὰ γίνει.

—Καὶ οἱ συμβολιστές σας; Ἐξασκοῦν καμμιά ἐπίδραση ἢ ἀπλῶς περιορίζονται στὸ ν' ἀλληλοθανιάζονται;

—Δὲν ἔχομε ἐκδηλωμένους συμβολιστές. Ἦταν ὁ Ὀνόφρι, πού τελευταίᾳ εἶχε κάποια τάσι σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, μὰ ἦταν ἀφορμὴ ἢ ἐπίδραση πού ἐξάσκησε στὸ λεπτὸ ποιητικὸ τοῦ πνεύματος ὁ Στέινερ πού θυμίζει λιγότερον τὸν Ρίλκε.

Ὁ κ. Τσαρλάντινι μὲ ξεχωριστὴν εὐγένεια ἀποφεύγει νὰ κάμῃ συγκρίσεις μεταξὺ τῶν συγγραφέων τῆς χώρας του.

—Ἡ νέα Ἰταλία ἔχει ἕνα μεγάλο στάδιο στὴ φιλολογία, ὅπου δουλεύουν ὅλοι μὲ θέρη καὶ πάντα ἐπηρασμένα ἀπὸ τὸ ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα πού χαρακτηρίζει τίς μεσογειακὰς φυλές. Ὅλοι γνωρίζουν πὼς τόσον ἡ Ἑλλάδα, ὅσον καὶ ἡ Ρώμη, δὲν ἔβγαλαν τίποτε πού νὰ μὴν ἀπλώνεται ὑπεράνω ὁρίων καὶ χρόνων. Αὕτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ πού ἡ θεῖα Πρόνοια ἔδωσε στὶς φυλές μας.

Στὴν τελευταία μου ἐρώτηση, ἂν ἴσως τὸ πειθαρχικὸν πνεῦμα τοῦ φασισμοῦ ἐβλάψῃ τὴ διάνοησιν, καθὼς καὶ σὲ μερικὰς ἄλλας, ὁ κ. Τσαρλάντινι ἀπέφυγε νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ.

Ὁ κ. Τσαρλάντινι χωρίζει κατόπιν τὴν ποίηση τῶν τριάντα τελευταίων χρόνων σὲ δύο περιόδους, τὴν προπολεμικὴν καὶ τὴν μεταπολεμικὴν. Στὴν προπολεμικὴ ἀνήκουν οἱ κρεπουσκολάροι μὲ τοὺς μουσικοὺς σίχους καὶ τὴ γλυκιὰ νοσταλγία τους. Ξεχωρίζει ἀπ' αὐτοὺς τὸν Μάνο Μορέτι, τὸν Φάουστο Μαρίνι, Καρατοῖνι, Τσιβινί. Ἡ ποίηση βρισκόταν τότε σὲ μίαν ἀδράνεια, σὲ μιὰ μαλθακότητα πού εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς ἐποχῆς τῆς, ἕνα μουρμούρισμα ποῦχε τὸ ἰδιαίτερό του θέλημα.

Εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ Φουτουριστές : Ὁ Μαρινέτι μὲ τὰ τολμηρὰ του προγράμματα τοῦ 1909 τραβᾷ τὸν ἐνθουσιασμό. Ἀπειροὶ νέοι μὲ διαφορετικὰς ἀρχὰς καὶ τάσεις προσχωροῦν στὸν Φουτουρισμό. Τέτιοι εἶναι—ἀπὸ τοὺς καλύτερους—ὁ Καβακίλι πού εἶναι ὁ ἰδανιστὴς ὡς ποῦμ' εἶσι—τῆς σχολῆς—ὁ κατ' ἐξοχὴν λυρικός πού βλέπει καὶ τ' ἀπλούστερα πράγματα ἀλλοιωμένα μέσα σὲ μίαν ἀτμόσφαιραν ὀνείρου. Χαρακτηριστικώτερα ἔργα του εἶναι : Οἱ γ α λ ἄ ζ ι ο ι β ἄ τ ρ α χ ο ι, καὶ τό : Κ α β α λ ι κ ε ὑ ο ν τ α ς τὸν ἥ λ ι ο. Ὁ Μανούτσι, πού ἡ ποίησίς του περιστρέφεται στὴ σύγχρονη ἐξέλιξη, στὰ ὑποβρύχια καὶ ἀερόπλانا, σὸν ἄνθρωπο καὶ στὴ μηχανή.

Ὁ πόλεμος ὅμως φτάνει καὶ διακόπτει ὅλην τὴν κίνησιν, πρὶν προφτάσει νὰ σταθεροποιηθεῖ. Ὑστερα βγαίνουν ὅλοι ἀλλαγμένοι. Οἱ Κρεπουσκολάροι διαλύονται, οἱ Φουτουριστές χάνουν τὴν ἐπιρροήν τους. Μόνον ὁ Φιοῦμι, ἀπὸ τὴ σειρά τους, ἐξακολουθεῖ νὰ κρατεῖ τὴν αὐτονομία του.

Ὁ πόλεμος δὲν ἐνέπνευσε ποιητές. Μόνο πεζογράφοι γράφανε ἡμερολόγια καὶ βιβλία. Κ' ἔρχεται πιά ἡ σημερινὴ ποίηση μὲ τὸν νεοκλασικισμό της. Ἀνατρέχει σὲ παλιὰς βάσεις. Ἡ πραγματοποίηση τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ κλασικισμοῦ εἶναι μία ἀναγνώσιμη ὅλου τοῦ παρελθόντος μὲ τὶς παραδοσιακὰς ἀξίες του. Αὐτὸ ἔγινε, μετὰ τὴν ἀνακωχή, μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ περιοδικοῦ Ronda, πού ριζικὰ προσκολλήθηκε στὸν κλασικισμό. Τὸ πιὸ ζωντανὸ σημάδι εἶναι τὸ Κ ε ρ ρ ι μ π ἄ ρ ι τοῦ Ἀρντέγκο Σόφφριτσι, ὅπου ξεπέτηδες ἀφήνει πασιφάνερα τὴ μίμησιν τοῦ Φωσκόλου καὶ Λεοπάρντι.

Οἱ ἰδρυτὲς ὅμως τῆς Ronda δώσανε μόνο τὸ ἀνοιγμα τῆς νέας δημιουργίας. Τὸ περιοδικὸ νανάγησε. Ἡ ομάδα χωρίστηκε, σκόρπισε. Ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ εἶχε γίνει.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΑΝΟΣ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ ἀγαπημένοι τῶν θεῶν πεθαίνουνε νέοι. Ἔτσι καὶ ὁ ποιητὴς Πάνος Ταγκόπουλος, νέος ἀκόμα ἔσθρησε ἀγάλια ἕνα προῶν τοῦ περασμένου Ἀπρίλη, σ' ἕνα προάστειο τῆς Ἀθήνας, ὅπου ἀπὸ καιροῦ τὸν ὀδήγησε ἡ κλονισμένη του ὑγεία.

Γενήθηκε σὲς Σοφάδες τῆς Θεσσαλίας, ἐκεῖ πού ὁ πατέρας του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος εἶχε πάει νὰ κἀνὴ τὸ γιατρό, μόλις πῆρε τὸ δίπλωμά του, κι' ὅπου δὲν κἀθηκε παρὰ λίγον καιρό, γιατί τὸν τραβοῦσε ὁ ἀέρας τῆς Ἀθήνας, καὶ οἱ γνώριμοι του φιλολογικοὶ κύκλοι. Ὁ Πάνος ἔτσι, ἀνατράφηκε καὶ μεγάλωσε στὴν Ἀθήνα, σπούδασε καὶ πῆρε δίπλωμα τῆς Ἑμπορικῆς Ἀκαδημίας. Ὅταν ὁ πατέρας του τραβήχτηκε ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία, ὅπου διακρίθηκε ὡς ἀρχισυντάχτης τῆς ἐφημερίδας «Ἑστία» κι' ἄρχισε νὰ βγάξῃ τὸν «Νουμᾶ», στὰ 1903, ὁ Πάνος εἶτανε μικρὸ παιδί ἀκόμα.

Νωρὶς φανερώθηκε σ' αὐτὸν ἡ κλίση του στὰ γράμματα καὶ ἰδιαίτερα στὴν ποίησιν. Ἐγράφε στίχους, πού τοὺς βλέπανε καὶ τοὺς ἐπαινοῦσαν οἱ συνεργάτες τοῦ «Νουμᾶ», μὰ πού τὸ περιοδικὸ δὲν τοὺς δημοσίευε. Ἀργότερα πολὺ τοῦ ἔγινε κι' αὐτὴ ἡ χάρις κι' ὁ νεαρὸς Ταγκόπουλος πανηγύριζε τὴν ἐλπίσιν του εἰσοδοὶ στὴ λογοτεχνία.

Ὁ γλωσσικὸς ἀγὼνας τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἶτανε σκληρός. Περιοῦσε τὴν πιὸ κρίσιμη ἐποχὴ του. Τὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ» εἶτανε τὸ στραταρχεῖο. Ἐκεῖ μαζευόντανε, συζητοῦσανε κι' ἀποφασίζανε τὴν ἐπίθεσιν ἢ τὴν ἀντεπίθεσιν κατὰ τῶν καθαρεινιστῶν οἱ τότε λίγοι πιστοί. Ἡ κοινὴ γνώμη καταδίκασε ἀνεπιφύλαχτα τὴ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση. Οἱ ἐφημερίδες μιλοῦσανε περιφρονητικὰ γιὰ ὅλη τὴ λογο-

τεχνικὴ παραγωγή τοῦ δημοτικισμοῦ. Ὁ Πάνος ἔτσι ζυμώθηκε μὲ τὶς περιπέτειες κ' ἔζησε τὸν ἀγῶνα. Ὅσο περνοῦσανε τὰ χρόνια καὶ μεγάλωνε, τόσο ἔνωθε περιο-σώτερο τὴν ἀξία τοῦ ἔργου πού εἶχε ἀναλάβει ὁ πατέρας του. Θαύμαζε τὸν ἰδρυτὴ τοῦ «Νουμᾶ» καὶ τὸν ἐβοηθοῦσε στὴν ἐκδοσὴν τοῦ φύλλου. Μελετοῦσε σύγχρονα τὴ φιλολογία, δική μιν καὶ ξένη, καὶ προτιμοῦσε τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν, γιατί καὶ τὴν ξένη αὐτὴ γλῶσσα γνώριζε καλά.

Τὸ πρῶτο του ποιητικὸ βιβλίο, τὶς «Δροσοσταλίδες», τυπώνει μὲ πρόλογο τοῦ Παλαμᾶ (1916). Κατόπι στὰ 1921 τυπώνει τὴ δευτέρην συλλογὴν του τὰ «Λυρικά» καὶ στὰ 1929 τὰ «Γυρίσματα στὸ Ἑφωτό». Καὶ τὰ τρία του αὐτὰ βιβλία περιέχουν ποιήματα πού τὰ χαρακτηριστικὰ τους γνωρίσματα εἶναι ἡ ἀγάπη στὸ ὑπαίθρο, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, τὸ ἐρωτικὸ πάθος μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀδαιο ρωμαντισμό, ὁ ὕμνος γιὰ τὸ φῶς. Μὰ καὶ τὸν περὶ λόγο καλλιέργει μ' ἐπιτυχία. Γράφει διηγήματα καὶ κριτικὰς μελέτες. Στὰ 1917 ὅταν σταμάτησε ὁ «Νουμᾶς», ἀπὸ τὴν ἀναστάσιση πού ἔφερε ὁ παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Πάνος δὲ μένει ἀργός. Βγάζει περιοδικὸ καινούριο, τὸν «Πυρρό», μὲ μιὰ συντροφιὰ νέων λογοτεχνῶν. Ἐκεῖ μέσα δείχνεται ἡ ἐπαναστατικὴ του τάσι καὶ ὅλη του ἡ ὁρμὴ γιὰ τὴ δημιουργία νέων ἰδανικῶν. Ἐρχεται κατόπι ἡ ἐπιστράτευσιν κι' ὁ Πάνος φεύγει γιὰ τὴ Σμύρνη. Βρίσκει νέες συντροφίαι καὶ γνωρίζεται μὲ ὅλους τοὺς ἀνατολίτες λογοτέχνες. Κάνει ὀμιλίαι γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἀγῶνα καὶ φανατίζει τοὺς νέους Σμυρνίους. Γυρίζει ἀπὸ καὶ λοχίας τοῦ πυροβολικοῦ, μὰ μὲ φανερά δείγματα κλονισμένης ὑγείας, πού τοῦ ἔφερε ἡ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία.

Στὰ 1922 ὁ «Νουμᾶς» γιορτάζει ἐπίσημα στὴν αἴθουσα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ὁδείου» τὰ εἰκοσάχρονά του. Ὅλοι οἱ τεχνικοὶ συντάχτες καὶ συνεργάτες του μιλήσανε καὶ ἱστορήσανε τὴ σταδιοδρομίαν τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ φύλλου. Τελευταῖος μίλησε ὁ ἰδρυτὴς του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος, μὲ ὅλο ἐκεῖνο τὸ χιοῦμο πού πάντα τὸν ἐχαρτήριζε. «Ἀξιόδηκα» εἶπε «ν' ἀκούσω ζωντανὸς τὴ νεκρολογία μου. Τώρα δὲν ἔχω τίποτ' ἄλλο νὰ σᾶς πῶ, παρὰ πὼς ὕστερ' ἀπὸ εἰκοσι χρόνια πορεῖα κουράστηκα καὶ γι' αὐτὸ παραδίδω τὴ διεύθυνσιν τοῦ Νουμᾶ στὸ γιό μου τὸν Πάνο, πού εἶναι ἄξιος νὰ τὴ δεχτῇ».

Ὁ νέος Ταγκόπουλος ἐξακολούθησε τὴν ἐκδοσὴν τοῦ περιοδικοῦ, μὲ μερικὰς διακοπὰς, μικρὰς ἢ μεγάλας, ὡς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του. Στάθηκε πιστὸς στὸ ἰδανικὸ τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ κράτησε τὴν παράδοσιν τῆς πατρικῆς του κληρονομίας. Ὁ θάνατός του διπλὰ λύπησε τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, γιατί χάθηκε ἕνας ποιητὴς ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιόλογους καὶ γιατί σβήνει ἕνα περιοδικὸ πού ἔχει τὴν ἱστορίαν του στὴν ἐξέλιξιν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΝΤ. ΝΙΚΒΑ.—Κι' ἡ ἱστορίαις αὐτὰς τελείωσαν ἔτσι, διηγήματα, Ἀθήνα 1930.

Τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ κ. Νικβα διαπιστώνει τὴ λογοτεχνικὴ ἀξία καὶ τῆς τάσεως τοῦ νέου συγγραφέα, πού κατὰ τὴν ἰδέαν μας διάλεξε ἕνα πεδίο δράσεως καὶ ἔμπνευσας κατώτερο ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς του πιθανότητες. Ἐχὼ τὴν ἐντύπωσιν πὼς ὁ συγγραφέας εἶναι αἰσθητικὰ καὶ πνευματικὰ πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸ συμβατικὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ὅπου ὁ ἴδιος φυλάκιος τὴν ἔμπνευσή του. Δὲν ἀμφιβάλλω πὼς μιὰ μέρα θὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἀγάπης, ἐρωτοτροπιῆς καὶ τῆς συμβατικῆς συγκινήσεως αἰσθηματικῶν κουτοκοριτσιῶν καὶ γεροντοπαλληκαρικῶν ἐφήβων ἐνὸς ρωμαντισμοῦ πού ἀδέλφωνε μὲ τὴν καθαρεινιστά. Ὅχι μόνο δὲν ἀμφιβάλλω παρὰ

καὶ τοῦ εὐχόμεναι τὸ ταχύτερον ν' ἀπελευθερωθῇ. Κύριός μου λόγος γι' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐντύπωση πὼς ὁ κ. Νίκβας χειρίζεται πάντα μὲ σχετικὴ μαστοριά τὸ θέμα τοῦ ὅσο ἀνάξιό του κι' ἂν εἶναι. Ψυχολόγος, παρατηρητής, ἀφηγητής, ὅλα τὰχει μαζί μὲ τὸ χάρισμα μιᾶς ἀπέριτης ἐκφρασης ποὺ δίνει τὸ χάρισμα στὰ γραφόμενά του νὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐκολοδιάβαστα.

Στὴν καινούργια διηγηματικὴ συλλογὴ τοῦ συγγραφέα ξεχωρίζω τρεῖς ἱστορίες: «Τὰ δεκατρία κίτρινα χρυσά νθεμα», τὸ «Ἐνας ἱππότης μιὰ φορὰ», καὶ τὸ «Κι' ἡ ἱστορία αὐτὴ τελείωσε ἔτσι».

Τὸ πρῶτο ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τὴν ἀπιθανότητα πὼς προσκαλεῖ κανεὶς ὁλόκληρη παρέα φίλων νὰ τοὺς δείξῃ μιὰ παλιὰ ἀγάπη (οὐκ νὰ ἐνδιαφέρεται ὁ κόσμος!) ἀκριβῶς ὅταν ἡ μοναξιά ἐπιβάλλεται, ἔχει μιὰ γερὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ συνειδησιμὸν καλοῦπι.

Τὸ τελευταῖο ἔρχεται σὺν εἰρωνείᾳ ἀνασκευαστικῇ τῶν ὅλων ποὺ προηγήθηκαν, σὰ μιὰ ἐπισκόπηση αὐτοκριτικῇ τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα πάνω στὸ ἔργο του, δίχως ὑπόθεση παρὰ τὸ γενικὸ καλοῦπι μιᾶς τεχνοτροπίας ὅπου χύθηκαν ὅλα τὰ προηγούμενα. Σιὸ δεύτερο βροῖσκω ἀκριβῶς τοὺς νέους ὀρίζοντες ποὺ θὰ μᾶς γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἐξαντλημένη ἡθογραφία καὶ τὸ κοσμικὸ ἀνοητογράφημα. Ἡ ὑπόθεσίς του ἀξίζει νὰ ἐπεκταθῇ δουλεμένη περὶ ψυχολογημένα σὲ μυθιστόρημα ἢ καί, κάπως δυσκολώτερο, νὰ δραματοποιηθῇ. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ τραγικοῦ ἀγνωστοῦ, τῆς τρομερῆς ὑποψίας, τοῦ ὑποσυνειδητοῦ, ποὺ τόσο τεχνικὰ ὑποβάλλεται στὴς λίγες σελίδες, μπορεῖ περὶ ἐπιμελημένα νὰ δουλεψῇ σὲ δημιούργημα πλατύτερης πνοῆς καὶ νεωτερικιστικοῦ ἀληθινὰ πρωτοποριακοῦ ἀριστουργήματος.

Γιὰ τὸ λεχτικὸ ὅπως θὰχε κανεὶς, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ κ. Νίκβας ἔχει τὸ προτέρημα τὸ τόσο ἐξαιρετικὸ νᾶναι εὐκολοδιάβαστος, ἀβίαστα καὶ εὐχάριστα, νὰ δείξῃ μεγάλη αὐστηρότητα γιὰ κάτι γλωσσικὰ τερατογενήματα ὅταν τὸ σὰν τρεῖ καὶ τὸ ψυχὰ λ σ ψ υ χ ο ὕ λ ι α σ μ α. Ἀρκοῦν τὰ δύο αὐτὰ γιὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸ πὼς ὁ δημοτικισμὸς ἔδωσε στοὺς καθαρευουσιάνους τὰ δυνατώτερα ὅπλα νὰ πολεμηθῇ. Γιὰ νὰ ξανάρθουμε στὸ προκείμενο, ἂς σημειώσουμε πὼς μέσα στὴν κοινότητα, τὴν τιποτένια κοινότητα, τῶν τόσων βιβλίων ποὺ τυπώνονται, εἶναι εὐχάριστο σ' ἓνα βιβλίον σὰν τοῦ κ. Νίκβας νὰ βρῇ κανεὶς στοιχεῖα λάμπης μιᾶς ἀνώτερης δημιουργίας. Ἀς φυλαχθῇ ἀπὸ τὴν νοικοκυρεμένη μετριότητα αὐτὴ μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ τὸν ὀδηγήσῃ πλάι σ' ἐπίσημες μνηδαμότητες. Ἀς ἀνοίξῃ τὰ φτερά του γιὰ τιμὲς ἀξιοπρεπέστερες καὶ ἂς τὸ ρίξῃ ζάρι. Ἐῖτε Κάισα, εῖτε τίποτε, πάντως ποτὲ μετριότητα. Μονάχα μ' αὐτὴ τὴ σκέψη οἱ νέοι θὰ δημιουργήσουν ἑλληνικὴ φιλολογία. Ἀλλοιῶς πάντα θάμαστε καταδικασμένοι νὰ γίνουμε παρὰστοι παρὰσίτων ξένης σκέψης.

Παρίσι 18 Δ' 1931

M. ΒΑΛΣΑΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Γιάννη Βλαχογιάννη: «Μεγάλα Χρόνια». Λόγοι κι' ἀντίλογοι. Ἀθήνα, 1930, δρχ. 30.

— Δημ. Πασχάλη, (ἀκαδημαϊκοῦ): «Ἀάμπρος Κατσώνης», ἱστορικὴ μελέτη πρωτότυπος μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων. Ἐκδόσεις «Ναυτικῆς Ἑλλάδος», 1931.

— Μαριέττας Μινώτου: «Ἀγνωστο Ἡμερολόγιον τῶν παρομοίων τῆς Ἑπαναστάσεως τοῦ 21». — Ἱστοριογλωσσολογικὴ μελέτη, (ἀνατύπωση ἀπὸ τὰ «Ἑλληνικά» τεύχος 2ον ἔτος 3). — Ἀθήναι, 1931.

— Mons. Giovanni Mercati: «Per l'Epistolario di Demetrio Cidone». — Roma, 1930

— Michel Lascaris: «Tommaso—traducteur de chants Serbes en Grec» — Prague, imprimerie de l'état, 1930.

— Σ. Θ. Λάσκαρι: «Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ ρωσσοτουρκικὸ πόλεμος τοῦ 1877». Ἀθήναι 1931.

— Γεράσι. Σπαταλά: «Ἀντίλαλοι» ποιητικὴ συλλογὴ, Ἀθήνα, 1930.

— Διον. Π. Καλογεροπούλου: «Ἐπτανησιακὰ σημεῖωματα», Ἀθήναι, 1930.

— Γεο. Σπαταλά: «Ὁ κληρονομὸς τῆς Τσατσᾶς» σάτυρα μονόπραχτη. — Ἀθήνα, 1930.

— Κωνστ. Μελισσηνοῦ: (Πρωτάνως). «Λόγος περὶ τῆς ἀπὸ ἐπιστημονικῆς καὶ διδακτικῆς ἀπόψεως καταστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου τῆς σήμερον καὶ τῶν ἀναγκαίων μέσων δι' ὧν θὰ καταστῇ τοῦτο ἐφ' ἀμείνον πρὸς τὰ ἐν Ἑσπερίᾳ». — Ἀθήναι 1931.

— Θεοφίλου Βορέα καὶ Κωνσταντίνου Ἀμάντου: «Ὁ πανηγυρισμὸς τῆς Ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἑπαναστάσεως». — Λόγοι κατὰ τὴν 25ῃν Μαρτίου 1930. — Ἀθήναι 1930.

— Στάμου Παπαφράγκου (Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας): «Πορίσματα ἐκ τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 1929—1930». — Ἀθήναι 1930.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

— Στὴν «Πειθαρχία» (22 Μαρτίου) ὁ κ. Μπασιῆς γράφει πολὺ σωστὰ πράγματα γιὰ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν ἑλλήνων συγγραφέων. — (29 Μαρτίου) «Μουσική - Κλαβεουνιστάι» τοῦ Choisy καὶ τὸ «Ἐμπόριον τῆς τέχνης», ἐνδιαφέρον ἄρθρον ἀπὸ τὸ Παρίσι, τοῦ Ἀπ. Δασκαλάκη. — «Γυναικες καὶ Ἐπιστήμη» τῆς κ. Ἀννας Κασιόγας. — (12 Ἀπριλίου) ἡ κ. Μαριέττα Μινώτου ἔχει ἓνα ἄρθρον σχετικὸ μὲ τὴν ἀνέκδοτη μετάφραση τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Κιθάρας» τοῦ Μάρακλη ἀπὸ τὸν σοφὸ ἑλληνιστὴ καθηγ. G. Surra. — (19 Ἀπριλ.) Ὁ Πέτρος Πιπρὸς ἀπαντᾷ στὸν Κ. Μπασιῆ γιὰ τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρον». — (26 Ἀπριλ.) ἡ κ. Μαριέττα Μινώτου γράφει γιὰ τὸ μεγάλο λογοτεχνικὸ βραβεῖο τῆς «Stampa» καὶ δίνει κριτικὴ βιογραφία τοῦ Κορράδο Ἀλβάρου ποὺ βραβεύθηκε. — (3 Μαΐου) ἄρθρον ἐπίσης τῆς κ. Μαρ. Μινώτου γιὰ τὴν «Ἰταλικὴν Ἑκθεσὴν» τοῦ Ζαππείου καὶ τὴ συνέντευξίν της μὲ τὸν κ. Τσαρλαντίνι.

— Στὴν «Πρωτοπορία» (Μαῖος) δημοσιεύεται μιὰ ἐπιστολὴ γιὰ τὸν Τάφο τοῦ Ψυχάρη στὴ Χίο, ποὺ εἶχε ἀναθεσθῇ ὁ ἴδιος στὸν καλλιτέχνη Δημητριάδην καὶ ποὺ δὲ γίνηκε ὡς τώρα τίποτα. Ἄλλο γράμμα τοῦ Σικελιανοῦ, ποὺ ἐκφράζεται μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὰ καινούργια ποιήματα τοῦ Γιοφύλλη.

— Στὸν «Νοῦ μᾶ» (Φλεβάρης): «Γλώσσα καὶ λαός». — Κήρυγμα. — Πὼς χαλνοῦμε τὴ γλώσσα καὶ τὸ ἔθνος τοῦ Ψυχάρη. — Κριτικὴ γιὰ τὰ τελευταῖα βιβλία τοῦ Σπαταλά κ.τ.λ. — Ἐνδιαφέρον πολὺ καὶ τὸ φύλλο τοῦ Μάρτη μὲ μεταφράσεις ἀπὸ τὴν «Ἀνδρομάχην» τοῦ Εὐρυπίδου καὶ τοὺς Αἰσώπειους μύθους. Ἐξυπνότατα ἐπιγράμματα.

— Στὴν «Ἑλλάς». Ἐπεθεώρηση (Ἀπριλ.) καλογραμμένη μελέτη γιὰ τὸν Παλαμᾶ καὶ τὸ γλωσσικόν τοῦ κ. Κασιόγας.

— Στὴν «Ἑλλήνων ἱδρᾶ» (Ἀπριλ.) «Ὁ Ἀν Γιώργης», ἀπὸ τὴ λαογραφικὴ συλλογὴ τῆς κ. Ἑλ. Θεοτόκη.

— Στὸ «Libre» ὁ κ. Ρουσέλ κρίνει ἐκτεταμένα καὶ ἐνθουσιαστικά «Τ' ἀνιστόρητα» καὶ τὰ «Τραγούδια τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ Μιχ. Ἀργυροπούλου.

— Στὰ «Ἑλληνικά» (ἔτος Γ'. τεύχος 2) συνεργάζονται οἱ κ. Κουγέας, Ἀμαντος, Σιγάλας, Σπ. Θεοτόκης (κατάλογος χειρογράφων Βιβλιοθήκης Ἀγ. Μάρκου ἐν Βενετίᾳ), Μετάρδος, Α. Ζακηθινός, Μαριέττα Μινώτου αὐτῶν παραμονῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21», Ν. Βέης.

— Στὸ παλαιὸν «Messager d'Athènes» (12 Ἀπριλ.) ἔνα διήγημα τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου: «Legendes des îles.—La Paque ou l'amour n'a pas fleuri...». — Στις 10 Ἀπριλ. «Une chronique inedita Russe sur le Comte Capodistrias» τοῦ Ρώσου διπλωμάτου τοῦ XIX αἰῶνος Νέκλιουδοφ.—(3 Μαΐου) διαβά-
ζομε γιὰ τὸ Μουσεῖο Βύρωνος στὸ Νιουστὴδ-Ἀββεῦ πὺν θὰ ἐγκατασταθῇ τὸν Ἰούλιο.

— Στὸ «Ἑλ. Βήμα» ὁ Παλαμῆς γράφει ἕνα συμπαθητικὸ ἄρθρον γιὰ τὸν ἀλησμόνητο καὶ αὐτοχρ. Πάνο Ταγκόπουλο.—(23 Ἀπρ.) ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Ζ. Παπαντωνίου γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς ζωγράφους στὴν Μπιεννάντε τοῦ 1930.

— Στὴν «Ἀλεξάνδρινήν Τέχνην» (Φεβρουάριος) νέα ποιήματα τοῦ Καβάφη, ἄλλα τοῦ Ραζέλου, Θ. Πιερίδη, διηγήματα, βιβλιοκρισίαι κτλ.

— Στις λογοτεχνικὰ ἐπιφυλλίδες τῆς «Πρωΐας» «Τὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς Ἑλλ. ποιήσεως, καθαρολόγοι ποιηταὶ» τοῦ Καμπάνη. «Ἡ δραματικὴ τεχνολογία» τοῦ Φ. Πολίτη.— «Ἡ σχέση τοῦ Γαλλικοῦ πνεύματος πρὸς τὸ Γερμανικόν» τοῦ Π. Κανελλόπουλου.— Ἀρθρον τοῦ ζωγράφου Γερμινῆ «Οἱ Ἰταλοὶ ζωγράφοι καὶ γλύπται».

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικά Δρχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1930) » 7.150.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
ὑποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ: 51 Maiden Lane
Γραφεῖον ἐν Σικάγῳ: 33 S. Clark Street
Ἀνταποκρίται εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρων. Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίῳ) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Γραπείας τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

Χρησιμοποιοῦντες τὴν

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑΝ ΚΟΛΥΝΟΣ

ἐπιτυγχάνετε τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα:

1ον) Ἀπόλυτον ἀντισηψίαν καὶ ἀπολύμανσιν τοῦ στόματος. 2ον) Εὐχάριστον συναίσθημα γεύσεως καὶ δρασερότητος τοῦ σώματος ἐπὶ ὥρας. 3ον) Ἀκραν οἰκονομίαν χρήματος καθ' ὅσον ἐν σωληνάριον Κολυνὸς διαρκεῖ δύο φορές περισσότερον οἰουδήποτε ἄλλου, περιέχοντος τὴν αὐτὴν ποσότητα υἱασθήποτε ἄλλης ὁδοντοπάστας. Καὶ τέλος εἶναι ἐντελῶς ἀβλαβὴς κατὰ τὴν χρῆσιν.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ

4 ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 4-ΑΘΗΝΑΙ

Τό Ταμειευτήριόν σας
ή Λαϊκή Τράπεζα

ΟΙΚΟΝΟΜΟΝΟΜΟΣ

Γ
Α